

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

Nataša Kebe

**ORGANIZACIJE IN DRUŠTVA V SISTEMU
ZAŠČITE IN REŠEVANJA
REPUBLIKE SLOVENIJE**

Diplomsko delo

Ljubljana 2002

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

Nataša Kebe

Izr. prof. dr. Marjan Malešič

**ORGANIZACIJE IN DRUŠTVA V SISTEMU
ZAŠČITE IN REŠEVANJA
REPUBLIKE SLOVENIJE**

Diplomsko delo

Ljubljana 2002

Za napotke pri izdelavi diplomske naloge se zahvaljujem mentorju gospodu dr.
Marjanu Malešiču. Zahvaljujem se vsem, ki so mi kakorkoli pomagali.

KAZALO

X. SEZNAM KRATIC	6
1. UVOD	7
1.1. Uvodne misli	7
1.2. Predmet proučevanja	8
1.3. Cilji proučevanja	9
1.4. Hipotezi	9
1.5. Metodološki pristop	9
1.6. Opredelitev temeljnih pojmov11
2. SISTEM ZAŠČITE IN REŠEVANJA V REPUBLIKI SLOVENIJI12
3. ORGANIZACIJE IN DRUŠTVA V SISTEMU ZAŠČITE IN	
REŠEVANJA V REPUBLIKI SLOVENIJI	15
3.1. Rdeči križ Slovenije (RKS)	15
3.2. Slovenska Karitas	16
3.3. Gorska reševalna služba Slovenije (GRSS)	17

3.4. Jamarska reševalna služba Slovenije (JRSS)	
19	
3.5. Kinološka zveza Slovenije (KZS) in Zveza društev vodnikov reševalnih psov Slovenije	
20	
3.6. Slovenska potapljaška zveza (SPZ)	
21	
3.7. Zveza tabornikov Slovenije (ZTS) in Združenje slovenskih katoliških skavtinj in skavtov (ZSKSS)	
23	
3.8. Zveza radioamaterjev Slovenije (ZRS)	
24	
3.9. Civilna zaščita	
25	
3.10. Nadomestna civilna služba	
26	
3.11. Slovenska policija in Slovenska vojska	
27	
3.12. Gasilska zveza Slovenije	
28	
3.13. Sklep	
28	
4. ZGODOVINSKI PREGLED RAZVOJA GASILSTVA	
31	
4.1. Razvoj požarne obrambe v obdobju Avstro-Ogrske do 1. svetovne vojne	
31	
4.2. Značilnosti razvoja gasilstva na Slovenskem v obdobju kraljevine SHS – Jugoslavije (1918–1941)	
33	
4.3. Delovanje gasilcev med NOB in po njem	
35	
4.3.1. Zakon o gasilskih društvih in ustanovitev Gasilske	

zveze Slovenije	
36	
4.4. Gasilstvo od leta 1954 do leta 1963	
37	
4.5. Gasilska organizacija od leta 1963 do leta 1998	
37	

5. ORGANIZIRANOST GASILSTVA

39	
5.1. Gasilstvo v Republiki Sloveniji	
39	
5.1.1. Gasilske enote	
41	
5.1.1.1. Razvrstitev gasilskih enot	
42	
5.1.1.2. Osebna in zaščitna oprema gasilca	
42	
5.1.2. Operativno vodenje v gasilstvu	
43	
5.2. Varstvo pred požari in gasilske intervencije	
44	
5.2.1. Obveščanje in alarmiranje	
46	
5.2.1.1. Sistem javnega alarmiranja	
47	
5.3. Izvajanje javne gasilske službe in problematika gasilskih intervencij	
47	
5.3.1. Javna gasilska služba	
47	
5.3.2. Gasilske intervencije	
48	

6. POŽAR NA OBJEKTU (ŠTUDIJA PRIMERA)

50

7. RAZVOJ IN PERSPEKTIVE GASILSTVA V SLOVENIJI

55

7.1. Organiziranost gasilstva

55

7.2. Usposabljanje

56

7.3. Gasilska zaščitna in reševalna oprema

56

7.4. Operativna organiziranost

57

7.5 Operativno vodenje gasilskih organizacij

57

7.6. Zakonska ureditev gasilstva v Sloveniji

57

7.7. Financiranje slovenskega gasilstva

57

7.8. Alarmiranje gasilskih enot

58

7.9. Gasilske intervencije

58

7.10. Mednarodno sodelovanje

59

8. SKLEPNE UGOTOVITVE

60

9. SEZNAM SHEM IN GRAFOV

63

10. LITERATURA

64

11. PRILOGE

70

SEZNAM KRATIC

GRSS	<i>Gorska reševalna služba Slovenije</i>
GZS	Gasilska zveza Slovenije
ICZR	Izobraževalni center za zaščito in reševanje
JRSS	Jamarska reševalna služba Slovenije
KZS	Kinološka zveza Slovenije
MORS	Ministrstvo za obrambo Republike Slovenije
PGD	Prostovoljno gasilsko društvo
ReCo	Regijski center za obveščanje
RKS	Rdeči križ Slovenije
SPZ	Slovenska potapljaška zveza
SV	Slovenska vojska
URSZR	Uprava Republike Slovenije za zaščito in reševanje
ZRS	Zveza radioamaterjev Slovenije
ZSKSS	Združenje slovenskih katoliških skavtinj in skavtov
ZTS	Zveza tabornikov Slovenije

1. UVOD

1.1. Uvodne misli

Znanost in tehnološki napredek sta v 20. stoletju prinesla osupljiva odkritja in nova spoznanja na različnih področjih človekovega delovanja na eni strani, ter mnoga varnostna tveganja, ki so še povečala ogroženost na Zemlji, na drugi. Varnostni problemi, ki se pojavljajo v sodobnem svetu, se širijo, vse bolj poudarjamo nevojaške vire ogrožanja, varnost pa čedalje bolj temelji na soodvisnosti sodobnega sveta.

Med nevojaškimi viri ogrožanja varnosti vse bolj izstopa onesnaževanje okolja. Posledice onesnaževanja in posegov v okolje so vidne v podnebnih spremembah, ki vplivajo na pojavljanje in posledice naravnih nesreč, zlasti vremenskih ujm. Vsaka država je odgovorna, da vzpostavi in vzdržuje pripravljenost za obvladovanje naravnih in drugih nesreč in da zagotovi učinkovito ukrepanje, kadar je to potrebno.

V Sloveniji sta zaščita in reševanje eden od treh podsistemov v sistemu nacionalne varnosti, izločen iz civilne obrambe in obravnavan kot samostojen podsistem. Organizacije in društva v tem sistemu prispevajo k obvladovanju izrednih razmer ob naravnih in drugih množičnih nesrečah in skupaj tvorijo organizacijsko in funkcionalno enoten sistem. Sistem zaščite in reševanja je namenjen varstvu pred naravnimi in drugimi nesrečami. Ta del varnostne dimenzije postaja čedalje bolj pomemben, saj v zadnjem času stopajo v ospredje (poleg vojaških) viri ogrožanja držav, ki obsegajo ekonomsko-socialno področje, varstvo okolja, množične migracije, zdravstveno-epidemiološke razmere, terorizem, trgovanje z orožjem in drogami in tudi antropogene, naravne in tehnične nesreče; ravno pri teh, nevojaških virih ogrožanja, sistem zaščite in reševanja dobiva nove razsežnosti. Postaja vse bolj pomemben del nacionalnovarnostnega sistema in dobiva nove naloge. Na področju zagotavljanja varnosti je odločilno tudi sodelovanje z drugimi državami, kajti viri ogrožanja učinkujejo prek državnih meja.

Narava ogroženosti sodobnih družb in varnostno-politične razmere silijo države, da vse bolj aktivno sodelujejo v primeru naravnih in drugih nesreč, na katere ne moremo gledati kot na izolirane dogodke. Na področju varstva pred nesrečami Slovenija sodeluje na bilateralni in multilateralni ravni.

Prizadevanja držav pa ne morejo biti usmerjena le v zagotavljanje medsebojne pomoči ob nesrečah, čeprav je, zlasti za revnejše države, pomembno tudi to, temveč morajo

biti usmerjene predvsem v preprečevanje, odpravljanje in omejevanje virov ogrožanja. Države bi morale sprejeti učinkovito okoljsko in drugo zakonodajo, ki bi preprečevala in omejevala čezmerno onesnaževanje, posege v okolje ter dejavnosti, ki povečujejo nevarnosti naravnih in drugih nesreč.

Evropska unija je bila prva svetovna makroregija, ki je sprejela celovit okoljski program, temelječ na načelih trajnostnega razvoja, katerega cilj je tudi preprečevanje oz. zmanjševanje varnostnih tveganj. Varstvo pred industrijskimi in drugimi nesrečami postaja njena pomembna strateška usmeritev.

Slovenija mora zaradi ekološke občutljivosti in ranljivosti svojega ozemlja spremljati varnostna tveganja ter se hitro in učinkovito odzvati na nevarnosti. Kot kandidatka za vključitev v Evropsko unijo in Severnoatlantsko zavezniško organizacijo pa bo morala svojo nacionalno varnostno politiko prilagoditi njihovim smernicam in programom.

1.2. Predmet proučevanja

V diplomski nalogi bom osrednje mesto namenila gasilstvu, čeprav bom v njej opredelila tudi ostale organizacije in društva, ki se uvrščajo v sistem zaščite in reševanja v Republiki Sloveniji.

V nalogi podajam zgodovinski pregled gasilstva in tendence v njegovem zgodovinskem razvoju od Avstro-Ogrske do danes ter analiziram gasilsko organizacijo v Sloveniji s pomočjo njenih nalog, dejavnosti in organiziranosti. Nadalje skušam ugotoviti pomen gasilstva kot organizacije, ki deluje v sistemu zaščite in reševanja. Gasilstvo predstavlja pomemben člen v verigi organizacij in društev, ki delujejo na področju zaščite in reševanja, saj gasilci vsako leto opravijo številne intervencije: od gašenja požarov, posredovanja ob nesrečah v jamah, na in v vodi, intervencij v cestnem in železniškem prometu, do različnih drugih intervencij.

Zaradi razvoja tehnologije in tehnike so se tudi v gasilstvu pojavile nove in bolj zapletene naloge ter načini delovanja in posledično zahtevnejše oblike usposabljanja za opravljanje osnovnih nalog. Zato so strateške usmeritve na posameznih področjih gasilske organizacije nujne, da bo organizacija sposobna izvajati svoje naloge in da se bo sposobna odzvati na nesreče hitro in učinkovito.

1.3. Cilji proučevanja

Kot glavne cilje sem si zastavila naslednje:

1. proučiti vlogo organizacij in društev v sistemu zaščite in reševanja v Republiki Sloveniji, s posebnim poudarkom na gasilski organizaciji,
2. raziskati zgodovinske okoliščine nastanka in razvoja gasilstva,
3. nakazati možne smeri razvoja gasilske organizacije v sistemu zaščite in reševanja.

Vsekakor nameravam bolj podrobno predstaviti del sistema zaščite in reševanja v Republiki Sloveniji, ki se nanaša na organizacije in društva v tem sistemu. Temo sem si izbrala zato, ker mi je gasilstvo blizu, saj v gasilski organizaciji, v okviru prostovoljnega gasilskega društva Dolenje Jezero, tudi sama delujem že od svojega petega leta starosti.

1.4. Hipotezi

1. Organizacije in društva, ki delujejo v sistemu zaščite in reševanja v Sloveniji, zaradi svoje organizacijske razvejanosti delovanja, usposobljenega članstva in drugih značilnosti bistveno prispevajo k obvladovanju izrednih razmer ob naravnih in drugih množičnih nesrečah. V sistemu zaščite in reševanja imajo velik pomen, z njihovim sodelovanjem je varstvo pred nesrečami učinkovitejše.
2. Slovensko gasilstvo predstavlja glede na svojo množičnost, organiziranost in usposobljenost članov ter učinkovitost delovanja enega izmed temeljev sistema zaščite, reševanja in pomoči ob naravnih in drugih nesrečah.

1.5. Metodološki pristop

Pri izdelavi diplomske naloge uporabljam različne teoretične raziskovalne metode.

Temeljna metoda teoretičnega proučevanja je analiza vsebine relevantnih pisnih virov, in sicer primarnih in sekundarnih, ki zajemajo predmet proučevanja. S to metodo proučujem različne vire, kot so samostojne publikacije, zborniki, članki iz strokovnih revij in viri dosegljivi na medmrežju. Proučujem tudi določene dokumente in neregistrirano gradivo.

Za opisovanje in ugotavljanje dejstev v zvezi z obravnavano problematiko uporabljam deskriptivno metodo.

Tendence v zgodovinskem razvoju gasilstva na Slovenskem analiziram z metodo zgodovinske analize. Kot primarni vir uporabljam Postavo o požarni policiji in gasilskih stražah za vojvodino Kranjsko iz leta 1759, najstarejši dokument, ki ga hrani Slovenski gasilski muzej.

Med empiričnimi raziskovalnimi metodami uporabljam metodo intervjuja, in sicer usmerjenega intervjuja, ki omogoča neposreden dostop do primarnih informacij. V vzorec vključenim predstavnikom strokovne javnosti je bila vnaprej znana samo tema intervjuja. Na temo civilne zaščite in različnih organizacij, ki se vključujejo v sistem zaščite in reševanja na lokalni ravni, mi je kot poveljnik Civilne zaščite v občini Cerknica odgovarjal gospod Bogdan Urbar, na splošna vprašanja o gasilski organizaciji in usmerjenosti te v prihodnosti pa gospa Marinka Cempre Turk kot podpredsednica Gasilske zveze Slovenije. Delovanje radioamaterjev in njihovo vlogo v sistemu zaščite in reševanja mi je predstavil gospod Marko Nared, ki opravlja delo mentorja v dveh radioklubih. Poveljnik PGD Dolenje Jezero gospod Slavko Kebe pa je odgovarjal na temo konkretnega primera, in sicer intervencije na požar, ki je v nalogi predstavljena v sklopu Požar na objektu (študija primera).

Za študijo primera v nalogi uporabljam intenzivni raziskovalni pristop, saj se osredotočam na posamezno enoto analize, proučujem intervencijo na požar, in skušam zbrati in analizirati čim več podatkov.

V funkciji analize sem obiskala in pregledala relevantno gradivo gasilskega muzeja v Metliki, Izobraževalnega centra za zaščito in reševanje (ICZR) na Igu ter Regijskega centra za obveščanje (ReCO) v Postojni.

1.7. Opredelitev temeljnih pojmov

»(1) **Gasilstvo** je obvezna lokalna javna služba, katere trajno in nemoteno opravljanje zagotavljajo lokalne skupnosti in država.

(2) Gasilstvo je dejavnost humanitarne narave« (Zakon o gasilstvu, Ur. l. RS, št. 71,1993: 3695).

»**Gasilstvo** je dejavnost, namenjena preprečevanju (preventiva) in gašenju požarov« (Leksikon Cankarjeve založbe, 1998: 298).

»**Gasilec** je oseba, ki poklicno ali prostovoljno opravlja operativne naloge gasilstva in je psihofizično in zdravstveno sposobna ter strokovno usposobljena za opravljanje teh nalog« (Zakon o gasilstvu, Ur. l. RS, št. 71,1993: 3695).

»**Gasilec** je, kdor se poklicno ukvarja z gašenjem ali je član gasilskega društva« (Veliki splošni leksikon (2), 1997: 1213).

»**Gasilska enota** je poklicna ali prostovoljna enota, ki opravlja operativne naloge gasilstva in izpolnjuje druge pogoje določene z zakonom« (Zakon o gasilstvu, Ur. l. RS, št. 71,1993: 3696).

»**Gasilske enote:** poklicne, v večjih mestih in tovarnah; obratne, v podjetjih in zavodih; prostovoljne, v manjših krajih. Osebjem posebej izučeno za gašenje različnih snovi, rušenje gorečih objektov, gašenje v gozdu, za reševanje iz stavb in dajanje prve pomoči, za reševanje potapljaljajočih in uporabo razne gasilske opreme« (Leksikon Cankarjeve založbe, 1998: 298).

»**Gasilske organizacije** so gasilska društva in njihove gasilske enote, gasilske zveze, zavodi za gašenje in reševanje ter režijski obrati« (Zakon o gasilstvu, Ur.l. RS, št. 71,1993: 3696).

»**Gasilsko društvo** je humanitarna organizacija, v kateri občani prostovoljno sodelujejo in opravljajo naloge na področju gasilstva, varstva pred požarom ter druge aktivnosti, ki so pomembne za razvoj in delo gasilstva« (Zakon o gasilstvu, Ur.l. RS, št. 71,1993: 3696).

2. SISTEM ZAŠČITE IN REŠEVANJA V REPUBLIKI SLOVENIJI

Z zakonodajo, ki je bila sprejeta po letu 1992, je bil sistem zaščite in reševanja v Sloveniji izločen iz obrambnega sistema z namenom, da se organizira kot celovita interdisciplinarna dejavnost ter da se vse reševalne službe in druge namensko organizirane sile za zaščito, reševanje in pomoč povežejo v organizacijsko in funkcionalno enoten sistem. Tako so se na tem področju odprle možnosti najširšega sodelovanja nevladnih organizacij ter možnosti postavitve in uporabe skupne telekomunikacijske, informacijske, izobraževalne in druge infrastrukture. Temeljna usmeritev in naloga sistema je formalnopravno postala preventiva, težišče delovanja pa je v lokalnih skupnostih.¹ Torej nacionalnovarnostni sistem Republike Slovenije zajema obrambni sistem, iz obrambnega sistema izločen sistem zaščite in reševanja ter varnostni sistem.

Shema 2.1: Glavne naloge sistema zaščite in reševanja

Vir: (1993) Organizacijska zasnova sistema zaščite in reševanja v Republiki Sloveniji. Ministrstvo za obrambo, Republiška uprava za zaščito in reševanje, Ljubljana.

Glavne naloge sistema so: vodenje, vzpostavljanje in vzdrževanje pripravljenosti, obveščanje, zaščita, pomoč in reševanje ter odpravljanje posledic (glej shemo 2.1).

¹ Povzeto po Zakonodaja, http://www.mo-rs.si/urszr/slo_iso/szakonodaja.htm (7.12.2001).

Temeljne naloge sistema zaščite in reševanja so humanitarne in nevojaške narave; vse oblike zaščite, reševanja in pomoči se izvajajo v skladu z načeli mednarodnega humanitarnega prava in mednarodnega prava o varstvu ljudi, živali, kulturne dediščine in okolja pred škodljivimi vplivi naravnih in civilizacijskih nesreč ter v skladu s sprejetimi mednarodnimi obveznostmi. Zmogljivosti za zaščito, reševanje in pomoč, ki so na voljo, se lahko uporabijo tudi v mednarodnih humanitarnih akcijah. Glavni cilj sistema je zmanjšanje števila naravnih in drugih nesreč in njihovih posledic ter žrtev in drugih posledic vojaških spopadov. Sam sistem vsekakor predstavlja pomemben element zagotavljanja varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami.

Sistem zaščite in reševanja zajema predvsem:

- organe upravljanja in vodenja,
- službo za opazovanje in obveščanje,
- enote in službe za zaščito, pomoč in reševanje,
- zaščitne ukrepe,
- samozaščito in vzajemno pomoč prebivalcev,
- objekte, naprave in druga materialna sredstva za zaščito in reševanje.²

Sistem upravljajo organi civilne oblasti, v skladu s pristojnostmi, na ravni države ga upravljata Državni zbor in Vlada RS, v občinah pa občinski sveti in župani. Za operativno-strokovno vodenje zaščite in reševanja se ustanovijo štabi Civilne zaščite.

Služba za opazovanje in obveščanje opravlja informacijsko dejavnost za potrebe upravljanja in vodenja zaščite in reševanja. Sem sodijo republiški in regijski centri za obveščanje. Enote in službe za zaščito, pomoč in reševanje so lahko glede na način vključevanja prostovoljne, poklicne in dolžnostne; vse skupaj vključujejo okoli 5 odstotkov vseh prebivalcev Slovenije. Prostovoljne formacije v okviru prostovoljnih društev in drugih prostovoljnih organizacij predstavljajo okoli 45 odstotkov vseh sil za zaščito in reševanje, medtem ko predstavljajo poklicne formacije okoli 5 odstotkov in dolžnostne 50 odstotkov vseh sil za zaščito in reševanje. Zaščitni ukrepi so gradbeni in drugi tehnični, ukrepi evakuacije, oskrba ter nastanitev brezdomcev in drugih ogroženih, radiološka, kemična in biološka zaščita, gradnja in uporaba zaklonišč, zaščita kulturne dediščine ter zaščita pred neeksplozivnimi ubojnimi sredstvi. Samozaščita in vzajemna pomoč obsegata ukrepe prebivalstva za preprečevanje in ublažitev posledic naravnih in drugih nesreč ter oblik množičnega nasilja. Za objekte,

² Organizacijska zasnova sistema zaščite in reševanja v Republiki Sloveniji, 1993: 14.

naprave in druga sredstva zaščite in reševanja se štejejo zaklonišča in drugi zaščitni objekti.

Sistem zaščite in reševanja je normativno, organizacijsko in funkcionalno avtonomen, ločen od obrambne in varnostne vloge države. Izvedene so bile obsežne organizacijske spremembe, katerih bistvo je, da so v celoto povezani operativni sestavi nevladnih organizacij, ki se ukvarjajo z reševanjem, in poklicne reševalne službe. Vse to omogoča racionalno in učinkovito organizacijo sil za zaščito in reševanje. Uveljavljajo se tehnične rešitve, ki omogočajo pravočasno odkrivanje nevarnosti in obveščanje o njih ter hitro ukrepanje ob nesrečah. To velja zlasti za nov sistem zvez, informacijski sistem, uporabo različnih opazovalnih omrežij ter tudi za uvajanje enotnega evropskega klica v sili. Čeprav je uveljavljanje sistema omejeno z realnimi materialnimi možnostmi, so temeljni deli sistema zaživel v praksi in sistem deluje. Potrebno in smotrno pa je vlaganje v preventivo, v zmanjšanje možnosti za nastanek nesreče oziroma ublažitev njenih posledic, saj na tem področju zaostajamo (povzeto po Bogataj, 1997: 5-6).

V nadaljevanju diplomske naloge podajam pregled enot in služb društev in drugih nevladnih organizacij v sistemu zaščite in reševanja ter se znotraj teh poglobljam v delovanje gasilske organizacije.

3. ORGANIZACIJE IN DRUŠTVA V SISTEMU ZAŠČITE IN REŠEVANJA V REPUBLIKI SLOVENIJI

3.1. Rdeči križ Slovenije (RKS)

Začetki dejavnosti Rdečega križa na Slovenskem segajo v šestdeseta leta devetnajstega stoletja, sodobna organizacija Rdečega križa pa je bila ustanovljena 18.6.1944 v Gradcu v Beli krajini. Od leta 1993 je RKS vključen v svetovno Gibanje Rdečega križa in deluje v okviru Mednarodnega odbora RK, Mednarodne federacije društev Rdečega križa in Rdečega polmeseca. Rdeči križ Slovenije kot nevladna, nestrankarska in nepridobitna humanitarna organizacija deluje predvsem na zdravstvenem in socialnem področju. S svojimi prostovoljci skrbi za izvajanje programov socialne pomoči, zdravstvene vzgoje, prve pomoči, krvodajalstva, poizvedovalne službe in pomoči posebno ogroženim skupinam prebivalstva. RKS je z zakonom pooblaščen za izvajanje celotnega usposabljanja pripadnikov Civilne zaščite za prvo medicinsko pomoč, ob naravnih in drugih nesrečah pa za zbiranje krvi, poizvedovalno službo ter za nastanitev in oskrbo brezdomcev in drugih ogroženih ljudi. Za opravljanje nalog zaščite, reševanja in pomoči državnega pomena RKS organizira stacionarij v Mariboru, nastanitvene enote pa v Ljubljani, Novi Gorici in Novem Mestu. Naloge stacionarija in nastanitvenih enot so:

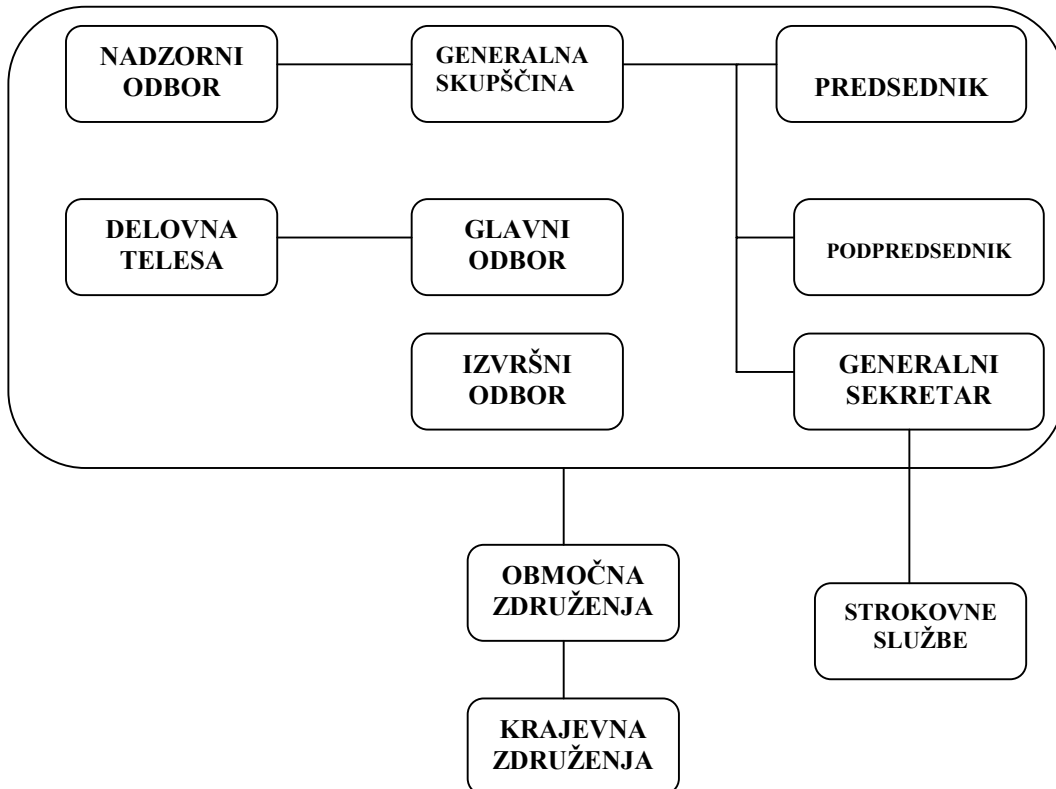
- oskrbovanje in negovanje poškodovanih in obolelih,
- oskrbovanje in negovanje posebno ogroženih prebivalcev (nosečnic, mater z otroki, invalidov, starejših oseb idr.).³

RKS je kot neodvisna, humanitarna organizacija, nacionalnega pomena organizirana kot enotno društvo, ki deluje v dvanajstih regijah, 56-ih območnih združenjih in 1.200 krajevnih organizacijah Rdečega križa v državi. Združuje okoli 800.000 prostovoljcev in podpornih članov.

Organi RKS, ki jih voli najvišji organ RKS, generalna skupščina so: glavni odbor, izvršni odbor, nadzorni odbor ter častno razsodišče. Glavnemu odboru predseduje predsednik z dvema podpredsednikoma, strokovno službo RKS pa vodi generalni sekretar, ki je odgovoren za uresničevanje smernic in programov, sprejetih od organov RKS ter zakonitost in javnost dela.

³ Uredba o organiziranju, opremljanju in usposabljanju sil za zaščito, reševanje in pomoč, Ur. l. RS, št. 22, 1999: 2417.

Shema 3.1: Nacionalna organiziranost Rdečega križa

Vir: Rdeči križ Slovenije: osnovni podatki, http://www2arnes.si/~ljrksl/html_slo/osnovni_podatki.html (14.3.2002).

3.2. Slovenska karitas

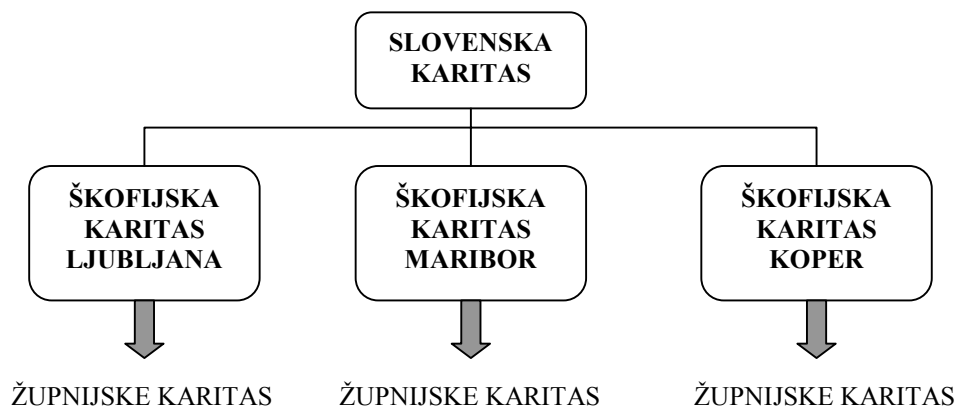
Slovenska karitas je dobrodelna ustanova rimskokatoliške cerkve na Slovenskem, ki jo je prvega maja 1990 ustanovila Slovenska pokrajinska škofovska konferenca. Njen namen je uresničevati dobrodelno in socialno dejavnost v slovenski cerkvi in družbi, zlasti še na področju odpravljanja posledic naravnih nesreč in drugih katastrof doma in po svetu. To je cerkveno in civilnopravno priznana organizacija, še vedno pa se srečuje z nazorsko zadržanostjo mnogih in pravno nejasno urejenim statusom; Karitas namreč še dandanes nima priznanega pravnega statusa, ki bi jo enakopravno umestil med dobrodelne organizacije.

Slovenska karitas se glede na naravo svojega delovanja vključuje v sistem zaščite in reševanja; Slovenija ima namreč za ukrepanje ob naravnih in drugih nesrečah pripravljene sile za zaščito, reševanje in pomoč. Aktiviste Slovenske karitas lahko

poleg aktivistov RKS, radioamaterjev in članov drugih humanitarnih organizacij uvrstimo v skupino javnih delavcev in posameznih strokovnjakov na področju zaštite, reševanja in pomoči.

Slovenska karitas ravna v skladu s smernicami Slovenske škofovske konference in sodeluje z njenimi ustanovami. Predsednik Karitas predstavlja organizacijo v cerkvi in javnosti, imenuje ga Slovenska škofovska konferenca.

Shema 3.2: Organizacija Slovenske karitas

Slovenska karitas povezuje in usklajuje delo Škofijskih karitas (Ljubljana, Maribor, Koper) ter sodeluje z ustreznimi službami, dobrotelnimi ustanovami in gibanji doma in na tujem. Njena dejavnost je razvejana po škofijskih in župnijskih Karitas.

Slovenska Karitas je članica mednarodne in evropske Karitas, sprejema njena načela delovanja ter povezuje Slovenijo z mednarodnimi in meddržavnimi nevladnimi organizacijami na dobrotelnem in humanitarnem področju.

3.3. Gorska reševalna služba Slovenije (GRSS)

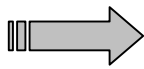
Gorska reševalna služba Slovenije je z zakonom utemeljena kot javna služba državnega pomena. V skladu z zakonom jo organizira Planinska zveza Slovenije, v okviru sedemnajstih postaj gorske reševalne službe, ki pokrivajo celoten alpski in predalpski prostor Slovenije. V postajah deluje več kot 660 prostovoljnih gorskih reševalcev. GRSS je bila sprejeta v Mednarodno komisijo za reševanje v gorah (IKAR) leta 1992, čeprav je slovenska GRS v tej komisiji aktivno sodelovala in zastopala vse jugoslovanske gorske reševalce od leta 1953 naprej. Prva slovenska gorska reševalna postaja pa je bila ustanovljena že leta 1912. Zaradi nalog, ki jih ima

GRS, sodeluje z obmejnimi gorskimi reševalnimi postajami in deželnimi reševalnimi službami sosednjih držav. GRS deluje kot javna služba v okviru Republiške uprave za zaščito in reševanje, ki GRS sofinancira, pri čemer se kot izhodišče za sofinanciranje upošteva 430 gorskih reševalcev različnih specialnosti. Deluje kot prostovoljna, nepridobitna, človekoljubna, nestrankarska organizacija javnega pomena.

Naloge gorske reševalne službe so zlasti:

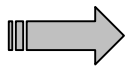
- dajanje prve pomoči in reševanje ponesrečenih v gorskem svetu;
- reševanje ponesrečenih iz snežnih plazov;
- iskanje in poizvedovanje za pogrešanimi v gorskem svetu;
- opazovanje nevarnosti snežnih plazov ter drugih nevarnosti v gorskem svetu ter obveščanje pristojnih organov in javnosti o njih;
- sodelovanje pri zaščiti in reševanju ob naravnih in drugih nesrečah v skladu z organizacijo in sposobnostmi službe.⁴

Shema 3.3: Vodstvo GRSS

SEKRETARIAT KOMISIJE ZA GRS

- NAČELNIK KOMISIJE ZA GRS
- NAMESTNIK NAČELNIKA
- BLAGAJNIK
- PODKOMISIJA ZA VZGOJO IN REŠEVALNO TEHNIKO
- PODKOMISIJA ZA LETALSKO REŠEVANJE
- ZDRAVNIŠKA PODKOMISIJA
- PODKOMISIJA ZA REŠEVANJE IZPOD PLAZOV
- PODKOMISIJA ZA OPREMO
- PODKOMISIJA ZA ZVEZE
- PODKOMISIJA ZA INFORMIRANJE IN ANALIZO
- GOSPODAR

DISCIPLINSKO RAZSODIŠČE IN NADZORNI ODBOR

- PREDSEDNIK NADZORNEGA ODBORA
- ČLAN NADZORNEGA ODBORA
- ČLAN NADZORNEGA ODBORA
- NAMESTNIK PREDSEDNIKA DISCIPLINSKEGA RAZSODIŠČA

Vir: prirejeno po Gorska reševalna služba Slovenije, <http://www.pzs.si/grs/> (18.3.2002).

⁴ Uredba o organiziranju, opremljanju in usposabljanju sil za zaščito, reševanje in pomoč, Ur. l. RS, št. 22,1999: 2416.

Vodstvo GRS Slovenije sestavljajo sekretariat komisije za GRS ter disciplinsko razsodišče in nadzorni odbor (glej shemo 3.3).

3.4. Jamarska reševalna služba Slovenije (JRSS)

Jamarska reševalna služba je organizirana kot stalna služba pri Jamarski zvezi Slovenije in povezuje 43 amaterskih klubov in društev. Z zakonom o varstvu pred naravnimi in drugimi nesrečami je utemeljena kot javna reševalna služba državnega pomena. V stalni operativni pripravljenosti je približno 60 operativnih jamarskih reševalcev, ki so razporejeni po regijah, vseh članov JRS pa je preko 100. Osnovni naziv je jamarski reševalec, lahko pa napreduje v operativnega jamarskega reševalca, vodjo reševalne skupine ali inštruktorja reševanja. Lahko se specializira za eno od posebnih nalog, kot so: zdravnik, potapljač ali miner.

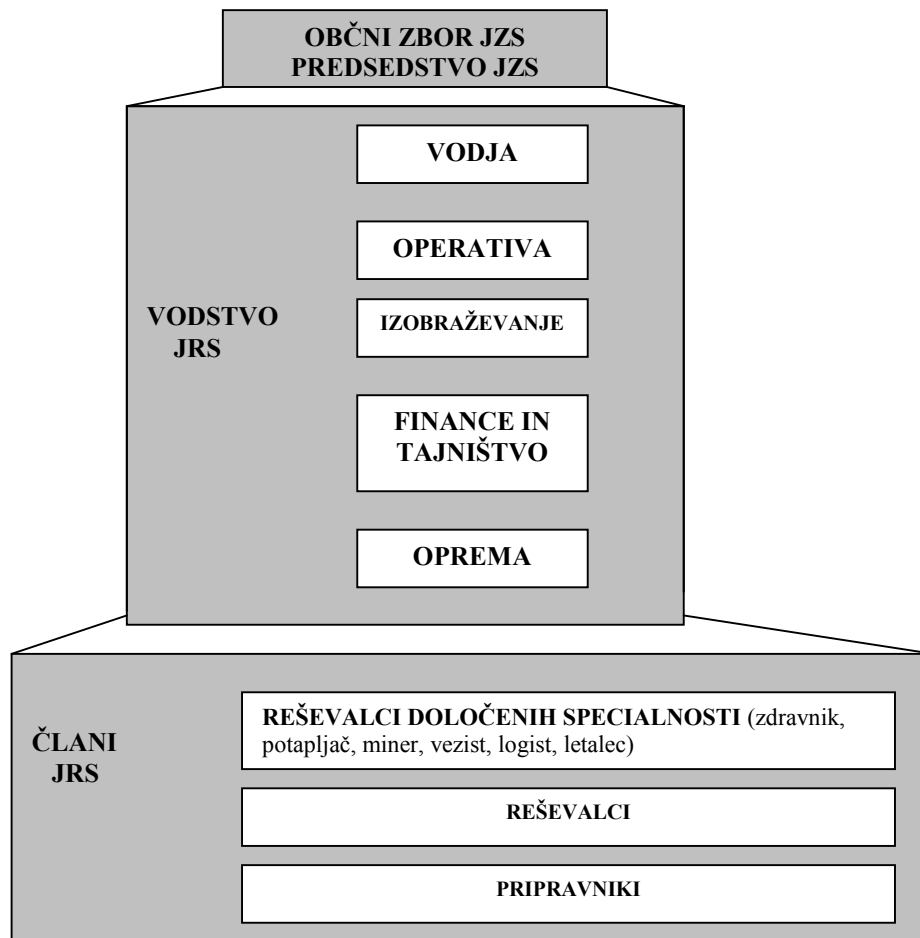
Dejavnost JRS sofinancira Uprava republike Slovenije za zaščito in reševanje, pri čemer se kot izhodišče upošteva 45 jamarskih reševalcev različnih specialnosti in do 8 jamarjev-potapljačev.

JRS ima 7 reševalnih centrov (Ljubljana, Kranj, Tolmin, Sežana, Postojna, Velenje, Novo mesto), ki skupaj pokrivajo vsa kraška območja Slovenije. Vsak reševalni center ima svoje skladišče opreme, poleg tega pa je v Ljubljani še skupno Republiško skladišče opreme. Center vodi vodja centra, ki s svojimi reševalci posreduje v manjših jamskih nesrečah in sodeluje pri republiških aktivnostih ter večjih reševanjih. Naloge jamarske reševalne službe so:

- reševanje ponesrečenih v kraških jamah;
- iskanje pogrešanih v kraških jamah;
- sodelovanje pri odpravljanju posledic ekoloških nesreč v kraškem podzemlju;
- opazovanje nevarnosti v kraških jamah ter obveščanje pristojnih organov in javnosti o njih;
- reševanje ljudi iz ogroženih objektov;
- sodelovanje pri zaščiti in reševanju ob naravnih in drugih nesrečah v skladu z organizacijo in sposobnostmi službe.⁵

⁵ Uredba o organiziranju, opremljanju in usposabljanju sil za zaščito, reševanje in pomoč, Ur. l. RS, št. 22, 1999: 2416.

Shema 3.4: Struktura jamarske reševalne službe

Vir: Jamarska reševalna služba – organiziranost, <http://www.jamarska-zveza.si/jrs/organiziranost.html> (16.3.2002).

3.5. Kinološka zveza Slovenije (KZS) in Zveza društev vodnikov reševalnih psov Slovenije

V Sloveniji deluje 62 športnih kinoloških in 18 lovskih kinoloških društev, ki imajo skupno 7.500 članov. Društva so povezana v Kinološko zvezo Slovenije in v Zvezo društev vodnikov reševalnih psov Slovenije. Z reševanjem iz ruševin in plazov se ukvarja več kot 150 članov kinoloških društev – vodnikov reševalnih psov. Kinološka zveza Slovenije je bila sprejeta v Mednarodno kinološko federacijo (FCI) leta 1992. Kinološka zveza Slovenije je imela svoje prve začetke organiziranega kinološkega delovanja z ustanovitvijo prve slovenske kinološke organizacije, Društva ljubiteljev ptičarjev, ustanovljenega leta 1921. Leta 1925 so ustanovili Jugoslovansko kinološko

zvezo s sedežem v Ljubljani, naša nacionalna kinološka zveza pa je bila posebej ustanovljena šele leta 1946. Osnovna dejavnost KZS je načrtna vzreja, ki jo vodijo vzrejne komisije pri pasemskih klubih ali neposredno pri zvezi, šolanje psov, ki ga izvajajo posamezna kinološka društva, poleg tega zveza izobražuje svoje strokovne kadre.

Enote reševalcev z reševalnimi psi organizirata Kinološka zveza Slovenije in Zveza društev vodnikov reševalnih psov Slovenije, in sicer v:

- Ljubljanski ter Gorenjski regiji po dve ekipi;
- Po eno ekipo v Severnoprimorski, Obalni, Zahodnoštajerski, Podravski, Notranjski, Zasavski ter Dolenjski regiji.

Naloge reševalcev z reševalnimi psi so iskanje, reševanje in nudenje pomoči preživelim v ruševinah.⁶

3.6. Slovenska potapljaška zveza (SPZ)

V Sloveniji deluje 21 potapljaških društev, ki se povezujejo v Slovensko potapljaško zvezo. V teh društvih deluje 1.200 prostovoljnih potapljačev, od tega 62 inštruktorjev in 27 zdravnikov specialistov. Potapljaška društva in njihova zveza skupaj organizirajo podvodno reševalno službo, ki je namenjena reševanju iz vode in na njej. S podvodno reševalno dejavnostjo se ukvarja več kot 90 prostovoljnih potapljačev. Slovenska potapljaška zveza je bila sprejeta v Svetovno podvodno združenje (CMAS) leta 1993.

Enote za reševanje iz vode in na vodi organizira Slovenska potapljaška zveza v:

- Vzhodnoštajerski regiji za porečje Mure in Drave;
- Zahodnoštajerski regiji za porečje Savinje;
- Ljubljanski regiji za porečje Save;
- Severnoprimorski regiji za porečje Soče;
- Obalni regiji za morje.

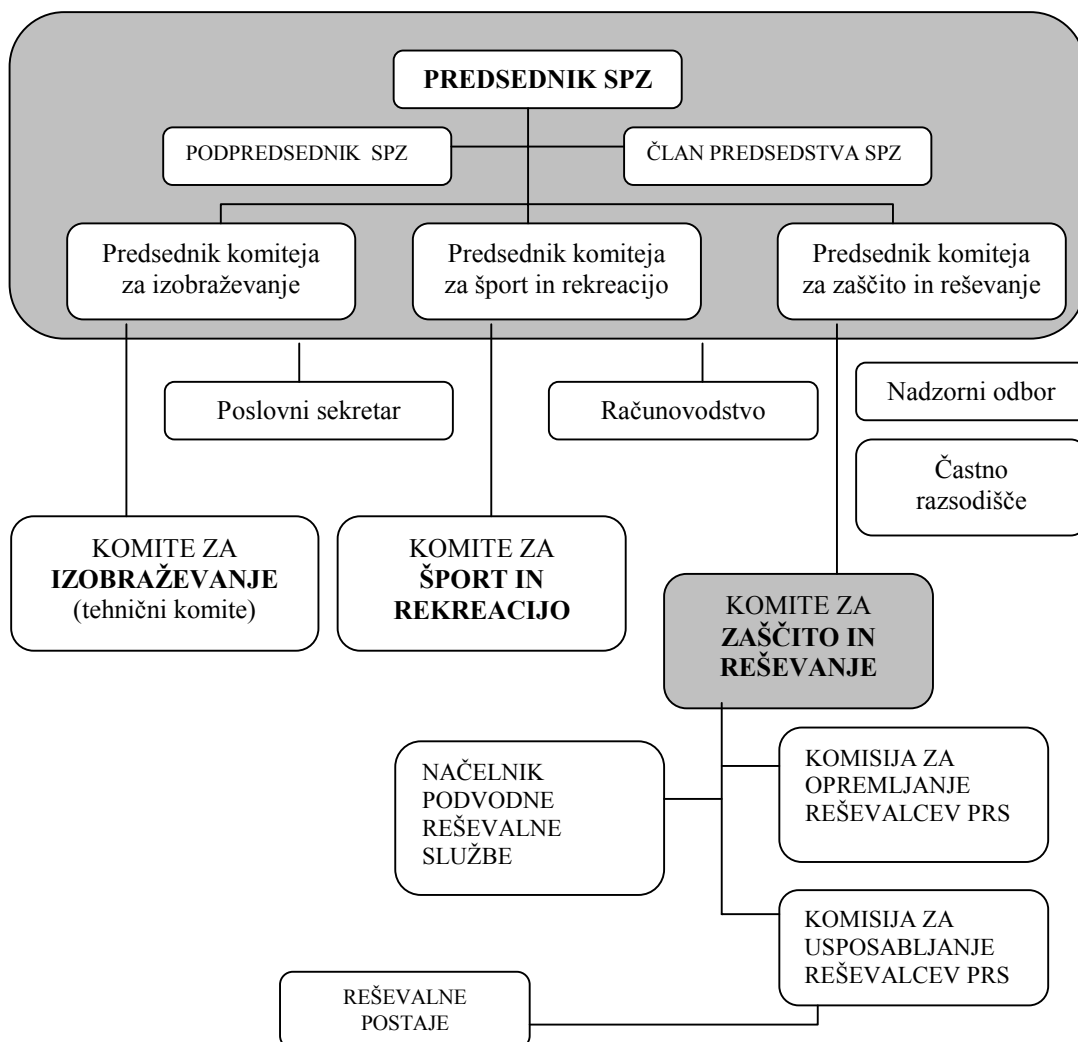
Naloge enot za reševanje iz vode in na vodi so zlasti:

- iskanje in reševanje ponesrečenih iz vode in na vodi;
- sodelovanje pri reševanju ljudi, živali, premoženja in kulturne dediščine ob poplavih ter nesrečah na vodi;

⁶ Povzeto po Uredba o organiziranju, opremljanju in usposabljanju sil za zaščito, reševanje in pomoč, Ur. l. RS, št. 22, 1999: 2417.

- sodelovanje pri opravljanju nujnih zaščitnih in drugih del zaradi preprečitve in ublažitve posledic nesreč na vodah.⁷

Shema 3.5: Struktura Slovenske potapljaške zveze

Vir: prirejeno po Struktura SPZ, <http://www.spz.si/Spz/struktura.htm> (27.3.2002).

⁷ Uredba o organiziranju, opremljanju in usposabljanju sil za zaščito, reševanje in pomoč, Ur.l. RS, št. 22,1999: 2416.

3.7. Zveza tabornikov Slovenije (ZTS) in Združenje slovenskih katoliških skavtinj in skavtov (ZSKSS)

Taborniki in skavti so organizirani v rodove in druge organizacijske oblike taborniške oziroma skavtske organizacije in se povezujejo v Zvezo tabornikov Slovenije oziroma v Združenje slovenskih katoliških skavtinj in skavtov. Organizaciji nadaljujeta tradicijo predvojnne skavtske in gozdovniške organizacije. V njih deluje okoli 12.000 tabornikov oziroma skavtov. Taborniške in skavtske organizacije v okviru svoje dejavnosti načrtno razvijajo pripravljenost za pomoč prizadetim ob naravnih in drugih nesrečah. Njihova naloga je predvsem postavljanje šotorišč in urejanje drugih začasnih prebivališč za ljudi, ki so ob nesrečah ostali brez varnih domov. Slovenski taborniki in skavti so bili sprejeti v Svetovno organizacijo skavtskega gibanja (WOSM), ugledno organizacijo s 25 milijoni članov in članic v več kot 200 državah, leta 1994.

Zveza tabornikov Slovenije je prostovoljna, mladinska, vzgojna in nepolitična organizacija, odprta vsem, ne glede na poreklo, narodnost, vero ali prepričanje. Sloni na načelih svetovnega skavtskega gibanja in poudarja pomen pluralizma, svobode posameznika, miru in moralno etičnih vrednot. ZTS je bila v letu 2001 stara natanko 50 let, korenine te organizacije pa segajo še dlje; že leta 1913 je kranjski deželni predsednik poslal na Dunaj Pavla Kunavra, da se seznaní s skavtskim gibanjem in ga prenese na Kranjsko. Danes šteje ZTS več kot 10.000 aktivnih članov, organiziranih v vode, klube, družine in rodove. Organizacijo sestavljajo:

- komisija za vzgojo in izobraževanje,
- komisija za program,
- komisija za finančno-materialne zadeve,
- komisija za odnose z javnostmi,
- komisija za mednarodno dejavnost,
- skupina za delo z drugačnimi.

Združenje slovenskih katoliških skavtinj in skavtov organizira svoje člane v tri različne skupine: prva skupina, namenjena najmlajšim, se imenuje krdelo, druga vod oziroma četa in tretja klan. Vsi skupaj so nadalje združeni najprej v svojem kraju v skupino, imenovano steg, vsi slovenski stegi pa v ZSKSS, ki združuje več kot 3.000 skavtinj in skavtov v 50 stegih in skavtskih skupinah iz cele Slovenije.

Vodstvo ZSKSS:

- načelnik in načelnica,

- generalni duhovni asistent,
- poverjenik in poverjenica za mednarodne odnose,
- poverjenik za trajne inčasne naloge.

Enote za postavitve začasnih prebivališč organizirata Zveza tabornikov Slovenije in Združenje Slovenskih katoliških skavtinj in skavtov v:

- Ljubljanski regiji en oddelek in eno ekipo;
- Vzhodnoštajerski ter Obalni regiji dve ekipi;
- Gorenjski, Notranjski, Severnoprimerški, Koroški, Zahodnoštajerski, Podravski, Pomurski in Dolenjski regiji po eno ekipo.

Naloge enot za postavitve zasilnih prebivališč so:

- postavljanje začasnih prebivališč za ogrožene prebivalce
- sodelovanje pri zagotavljanju potrebnih življenjskih pogojev v začasnih prebivališčih.⁸

3.8. Zveza radioamaterjev Slovenije (ZRS)

V Sloveniji deluje 90 klubov radioamaterjev, v katere je včlanjenih več kot 7.000 prostovoljnih radioamaterjev. Radioamaterji zagotavljajo v občinah dopolnilni sistem radijskih zvez za potrebe zaščitnih in reševalnih aktivnosti ob množičnih nesrečah, sodelujejo pa tudi pri obveščanju svetovne javnosti o posledicah nesreč in potrebni pomoči. Zveza radioamaterjev Slovenije je bila sprejeta v Mednarodno radioamatersko zvezo IARU leta 1992.

ZRS je prostovoljna, samostojna, nepridobitna zveza radioamaterjev društev radioklubov, ustanovljena zaradi uresničevanja skupnih interesov povezovanja in izpopolnjevanja radioamaterskih dejavnosti.

Organi ZRS so:

- konferenca ZRS,
- upravni odbor ZRS,
- nadzorni odbor ZRS,
- disciplinska komisija ZRS.

Člani organov ZRS so za svoje delo odgovorni konferenci ZRS.

⁸ Povzeto po Uredba o organiziranju, opremljanju in usposabljanju sil za zaščito, reševanje in pomoč, Ur. l. RS, št. 22, 1999: 2417.

ZRS je bila ustanovljena 1946 in je takrat delovala v okviru Jugoslovanske zveze radioamaterjev kot prostovoljna in aktivna članica do decembra 1991, ko je iz zveze izstopila. V letu 1992 je začela s postopki pridružitve v Mednarodno zvezo radioamaterjev in bila tudi sprejeta.

Eden od glavnih ciljev oziroma nalog ZRS je med drugim sodelovanje v humanitarnih in patriotskih akcijah ter nalogah ob naravnih ali drugih nesrečah in nevarnostih. Radioamaterji so leta 1992 sprejeli ARON kodeks, to je kodeks aktivnosti radioamaterjev ob nesrečah in nevarnostih. S tem kodeksom se določajo pravila vedenja in delovanja radioamaterjev ob nesrečah, kot so: elementarne nesreče, večje ekološke nesreče ali nevarnosti. Radioamater, ki opazi ali sprejme obvestilo o znamenjih, pojavih ali dogodkih, ki ogrožajo imetje, zdravje ali življenje ljudi, je dolžan obvestiti pristojne službe.

3.9. Civilna zaščita

Civilna zaščita obsega namensko organizirane organe, enote in službe za zaščito, reševanje in pomoč. Organizirajo jih gospodarske družbe, zavodi in druge organizacije ter občine in država za opravljanje tistih nalog zaščite, reševanja in pomoči, ki jih ne opravljajo oziroma jih glede na številčnost ne morejo v celoti opravljati druge reševalne službe. Pripadniki organov, enot in služb Civilne zaščite opravljajo svoje naloge nepoklicno, na podlagi z zakonom določene državljanske dolžnosti, predvsem ob množičnih naravnih in civilizacijskih nesrečah.

Zaradi izredno obsežne tematike v povezavi s Civilno zaščito podajam na tem mestu samo osnovni pregled enot, služb in organov Civilne zaščite; v nalogi namreč večjo pozornost namenjam gasilski organizaciji.

Za opravljanje nalog zaščite, reševanja in pomoči se organizirajo enote, službe in organi Civilne zaščite. Njihove naloge so določene v Uredbi o organiziranju, opremljanju in usposabljanju sil za zaščito, reševanje in pomoč, Uradni list RS, št.22/99.

Enote, službe in organi Civilne zaščite:

- a) enote za prvo pomoč,
- b) enote za prvo veterinarsko pomoč,

- c) tehnične reševalne enote,
- d) enote za radiološko, kemijsko in biološko zaščito,
- e) enote za varstvo pred neeksploziranimi ubojnimi sredstvi,
- f) služba za proženje snežnih plazov,
- g) službe za vzdrževanje in uporabo zaklonišč,
- h) službe za podporo,
- i) poverjeniki za Civilno zaščito in njihove namestniki,
- j) poveljniki Civilne zaščite in njihovi namestniki ter štabi Civilne zaščite.

3.10. Nadomestna civilna služba

Nadomestna civilna služba se izvaja v sistemu za zaščito, reševanje in pomoč oziroma v vladnih in nevladnih organizacijah, ki opravljajo reševanje, humanitarno ali drugo dejavnost, ki je javnega pomena. Na ta način lahko državljani opravljajo nadomestno civilno služenje v okviru Slovenske karitas in Rdečega križa ter nekaterih drugih organizacij. V Sloveniji lahko državljani, ki zaradi ugovora vesti ne želijo opravljati vojaške službe, opravljajo nadomestno civilno službo na področju zaščite in reševanja ter v drugih humanitarnih dejavnostih. Ta traja sedem mesecev. Državljanji so po opravljeni civilni službi praviloma razporejeni v Civilni zaščiti.

Usposabljanje za civilno službo na področju zaščite in reševanja, ki traja tri mesece, se izvaja v Zavodu za gasilsko in reševalno dejavnost v Sežani in v nekaterih drugih poklicnih gasilskih organizacijah ter v Izobraževalnem centru za zaščito in reševanje Republike Slovenije na Igu.

Izobraževalni center za zaščito in reševanje (ICZR) je bil ustanovljen in deluje na podlagi 113. člena Zakona o varstvu pred naravnimi in drugimi nesrečami, ki določa, da se »za izobraževanje in usposabljanje s področja varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami pri Upravi Republike Slovenije za zaščito in reševanje ustanovi Izobraževalni center za zaščito in reševanje Republike Slovenije«. Center je bil zgrajen leta 1993. ICZR sodeluje tudi z drugimi strokovnimi in znanstvenoraziskovalnimi organizacijami in ustanovami v državi ter s podobnimi centri v tujini. V njem potekajo nekateri programi usposabljanja pripadnikov Civilne zaščite, članov enot, služb in drugih operativnih sestavov društev ter drugih nevladnih organizacij, gospodarskih združb, zavodov in drugih organizacij.

Zavod za gasilno in reševalno službo Sežana poleg osnovnih dejavnosti reševanja in drugih gasilskih storitev opravlja še izvajanje nadomestne civilne službe in predstavlja eno najpomembnejših javnih institucij na kraškem območju. Delo v zavodu je organizirano po področjih dela, in sicer delujejo: operativna gasilsko reševalna, preventivna, vzdrževalna, servisna in računovodsko-splošna služba, služba za organizacijo prehrane ter služba civilnega služenja vojaškega roka. Zavod je pričel z delovati 1.1. 1992, leta 1993 se je zavod preselil, sočasno s preselitvijo pa se je začelo tudi izvajanje nadomestne civilne službe, ki omogoča stalno pripravljenost in izvajanje vseh vrst gasilskih intervencij še posebno pa varovanje Krasa pred požari v naravnem okolju. Zavod ima sklenjene pogodbe s svojimi podizvajalci, pri katerih opravljajo nadomestno civilno službo po končanem temeljnem usposabljanju. Ti so: Gasilsko reševalna služba PO Kranj, Gasilski zavod Trbovlje, MORS - URSZR, Gasilska zveza Postojna, Gasilska zveza Škofja Loka, Gasilska zveza Slovenije.

Smisel in cilj celotnega usposabljanja med opravljanjem nadomestne civilne službe je v tem, da se obveznike pripravi za opravljanje različnih nalog v sistemu zaščite in reševanja, v katerega bodo vključeni po črtanju iz vojaške evidence.

3.11. Policija in Slovenska vojska (SV)

Policija ob naravnih in drugih nesrečah zagotavlja javni red in mir ter varnost na prizadetih in ogroženih območjih, sodeluje pri zaščiti in reševanju ljudi in imetja. S svojo specialno, letalsko enoto ter nekaterimi drugimi operativnimi sestavi sodeluje tudi neposredno v zaščitnih in reševalnih akcijah. V akcije zaščite in reševanja se vključuje na podlagi pooblastil, določenih v Zakonu o notranjih zadevah, in drugih predpisov ter na podlagi usmeritev pristojnih štabov za civilno zaščito.

Pri opravljanju nalog zaščite, reševanja in pomoči sodeluje tudi Slovenska vojska. Enote Slovenske vojske se za opravljanje nalog zaščite in reševanja uporabijo glede na njihovo usposobljenost in opremljenost. O njihovem sodelovanju pri zaščiti in reševanju odloča vlada, v nujnih primerih pa minister na predlog poveljnika Civilne zaščite Republike Slovenije. Enote Slovenske vojske, ki sodelujejo ob naravnih in drugih nesrečah:

- letalska enota SV,
- enota ABK (atomska-biološko-kemična) obramba,
- inženirska enota SV.

3.12. Gasilska zveza Slovenije (GZS)

V Sloveniji deluje 1.405 prostovoljnih gasilskih društev, njihova posebnost pa je vsekakor množičnost, saj vključujejo skupaj okoli 115.000 članov, po podatkih Gasilske zveze Slovenije 119.000 članov. Vsako društvo ima gasilsko enoto; ta je usposobljena in opremljena za gašenje in reševanje ob požarih ter drugih nesrečah. Gasilske enote imajo v svojih vrstah 44.078 operativnih gasilcev, kar pomeni, da je v Sloveniji v povprečju več kot 22 prostovoljnih gasilcev na tisoč prebivalcev, oziroma dva gasilca na km². Gasilska društva se povezujejo v občinske ali območne gasilske zveze, vse skupaj pa v Gasilsko zvezo Slovenije. Gasilska zveza Slovenije je postala članica mednarodne gasilske organizacije CTIF (Mednarodni tehnični komite za preprečevanje in gašenje ognja) leta 1992.

Več o gasilstvu, gasilski organizaciji in temeljnih usmeritvah gasilstva podajam v nadaljevanju diplomske naloge.

3.13. Sklep

Status organizacij in društev ter njihova opredelitev sta določena z zakoni, ki se nanašajo na organizacije in društva, elementarno pa pravico do zbiranja in združevanja zagotavlja že 42. člen Ustave Republike Slovenije.

Društvo je prostovoljno, samostojno, nepridobitno združenje fizičnih oseb, ki se združujejo zaradi skupno določenih interesov. Društvu pa se lahko v skladu s posebnimi predpisi podeli status društva, ki deluje v javnem interesu, če njegovo delovanje presega interese njegovih članov. Status društva, ki deluje v javnem interesu, podeli društvu minister, ki vodi upravni organ, pristojen za področje, na katerem društvo deluje, v skladu s pogoji, kriteriji in načinom pridobitve, ki se določijo s posebnimi zakoni. Društva in druge nevladne organizacije, razen gasilskih društev, ki se uvrščajo v sistem zaščite in reševanja, določijo merila za organiziranje in opremljanje svojih enot, služb in drugih operativnih sestavov v soglasju z Upravo Republike Slovenije za zaščito in reševanje. Pri zaščiti in reševanju morajo v skladu z zakonom sodelovati javna podjetja, zavodi in druge organizacije, ki jih določi pristojni državni ali občinski organ. Sodelujejo tudi društva in druge organizacije, ki opravljajo

dejavnost, pomembno za zaščito in reševanje, oziroma so za to primerne in izrazijo pripravljenost za sodelovanje.

V povezavi z društvenim delom pa je prisotnih tudi več negativnih stereotipov. Najprej lahko omenim način razmišljanja med člani društev, ki nikakor ne sovпада z jasno opredeljenim sistemom, načinom dela in odločanjem. Med člani je večkrat prisoten občutek pretirane liberalnosti, kar lahko vodi v anarhičnost, skratka neupoštevanje določene hierarhije. Negativni odnosi iz društev se posledično prenašajo na operativne enote. Poveljnik civilne zaščite želi na primer iz različnih društev sestaviti enoto, ta pa zaradi slabih odnosov med samimi društvi ne deluje po svojih najboljših zmožnostih. Govorimo lahko tudi o lokalno obarvanih interesih članov. Negativnosti se kažejo tudi pri organiziranju usposabljanj za člane društev in pri dodeljevanju opreme, saj društva želijo usposabljanje in opremo glede na svoj interes in ne glede na standardiziranost opreme. Pojavlja pa se tudi odpor do nošenja uniforme. Problemi, ki se pojavljajo pri društvih, so: definiranje odgovornosti društev, problem strokovnosti in kvalitete, zagotavljanje finančnih virov idr. Glede nepravilnosti finančnega poslovanja omenjam le odmevno afero Rdečega križa Slovenije, ki je s svojim nepravilnim in nezakonitim financiranjem povzročil veliko ogorčenje in nezaupanje širše javnosti v humanitarne organizacije nasploh. Postavlja se vprašanje razmejitve med amaterstvom in profesionalnostjo. Ta ločnica bi morala biti povezana z odgovornostjo amaterskih in profesionalnih delavcev in posledicami, če se delo ne izvaja kakovostno. Akti, pravilniki so neuporabni, če ne opredelijo dolžnosti, odgovornosti in posledic. Na vseh področjih družbenega življenja, sploh pa na področju varstva pred nesrečami, tehnika in tehnologija izredno hitro napredujeta. S tem postajajo naloge v organizacijah in društvih vse bolj zahtevne, odgovorne in še obsežnejše, kar vsekakor predstavlja dodatni napor pri prostovoljnem delu posameznikov. Pojavlja pa se trend, da del nalog, ki jih sicer opravljajo prostovoljci, opravijo zaposleni v strokovnih službah. Na tem mestu omenjam še strankarsko vmešavanje v življenje in delo društev ter že prej omenjene lokalno obarvane interese, ki se lahko pojavljajo v delovanju različnih organizacij in društev, kar pa povzroča pomisleke o izpolnjevanju temeljnih ciljev in poslanstva same organizacije ali društva. Določene nepravilnosti ali pomanjkljivosti so večkrat samo odsev posameznikovega delovanja ali delovanja določene skupine, in ne same narave organizacije ali društva. Zaradi teh bi bilo krivično zmanjševati vlogo in pomen organizacijam, ki igrajo pomembno vlogo na različnih področjih. Humanitarne organizacije so pomemben del

socialnih mrež, v katerih ljudje iščejo oporo in pomoč pri obvladovanju razmer ob naravnih in drugih nesrečah. Na Slovenskem je večina človekoljubnih organizacij dejansko nastala kot odgovor na nenehne grožnje potresov, poplav, požarov, vojn in drugih nevarnosti (povzeto po Ušeničnik, 1997:210).

Gorska reševalna služba, Jamarska reševalna služba, Podvodne reševalne službe, kinologi, Rdeči križ, Slovenska karitas, Civilna zaščita, radioamaterji in drugi so v Sloveniji potrebni, so zelo razvite in učinkovite službe. O tem smo se lahko prepričali ob mnogih nesrečah. Predstavljajo sistem modernih, med seboj povezanih reševalnih služb. Posamezne službe in reševalci so pripravljene tvegati svoj prosti čas, svoje zdravje in življenje, da bi pomagali drugim, bodisi ob požaru, v jami, v steni, ali na vodi. Vse te službe skupaj z gasilsko organizacijo sestavljajo celovit in učinkovit sistem varstva pred naravnimi in civilizacijskimi nesrečami.

4. ZGODOVINSKI PREGLED RAZVOJA GASILSTVA

V začetku šestdesetih let devetnajstega stoletja zasledimo na Slovenskem prve resnejše poskuse, da bi ustanovili organizacijo za gasilsko službo, ki bi bila stalno in strokovno pripravljena za gašenje požarov. Potrebo po taki organizaciji so najbolj čutila mesta, med njimi zlasti Ljubljana, kateri je bila požarna katastrofa v »Cukrarni« leta 1858, ko je gorelo ves teden, še dobro v spominu.

4.1. Razvoj požarne obrambe v obdobju Avstro-Ogrske do 1. svetovne vojne

Nešteti požari, ki so divjali v prejšnjih stoletjih v naših krajih, so zaradi lesenih stavb včasih do tal upepelili cele vasi, dele trgov in mest ter tako prizadejali prebivalcem ogromno škodo. Ob številnih požarih so ljudje začutili potrebo, da začno z boljšo obrambo pred požari. Pokazalo se je, da samo skupen, organiziran nastop, skupna akcija omogoča uspeh v borbi proti požarom, tako je nastala organizacija »požarna bramba«, ki je bila predhodnica prostovoljnih gasilskih društev.

Že leta 1863 je v Ljubljani župan Miha Ambrož prevzel vodstvo gašenja; za pomoč je določil dva magistratna uradnika, osem slug in devet mestnih delavcev. Kljub temu pa so se pri vsakem požaru pokazale pomanjkljivosti. Sluge, delavci, pomočniki in uradniki so prepozno prihajali k ognju, orodje se je polomilo in porazgubilo. Tako se je obrnil na telovadni društvi Južni sokol in Turnverein s prošnjo, da bi prevzela gasilskega opravila v Ljubljani (povzeto po Božič, 1988: 24).

V Mariboru je junija 1879 prišlo do pobude za ustanovitev redne požarne obrambe, vendar je bila na občini zavrnjena. Julija istega leta je bila dana pobuda za ustanovitev požarne obrambe v Celju. Februarja 1869 se je sestel pripravljalni odbor v Laškem in na Ptuju, v Metliki pa so 19. septembra ustanovili gasilsko društvo, ki je postalo prvo prostovoljno gasilsko društvo na Slovenskem. Po ustanovitvi prvih gasilskih društev se je ideja prostovoljnega gasilstva širila po vseh slovenskih deželah. Večina društev je nastala največkrat po večjih in manjših požarih, pri katerih so bili ljudje brez moči in nesreče niso mogli preprečiti niti omejiti. Uspešne akcije prvih gasilskih društev – požarnih obramb, so spodbudile tudi druge, da so resno prijeli za delo, zbirali člane in sredstva za nakup orodja in opreme. K nastajanju gasilskih društev pa je pripomogla tudi širša organiziranost ljudi, ki so se od šestdesetih let 19. stoletja združevali zlasti v čitalnicah.

Do leta 1881 je bilo na Slovenskem (brez Koroške) ustanovljenih 39 gasilskih društev. Dne 15. septembra 1881 sta cesar Franc Jožef in ministrski predsednik Taaffe objavila »Postavo o požarni policiji in gasilskih stražah« za vojvodino Kranjsko, kateri so kasneje dodali še načrt pravil za prostovoljne požarne obrambe, službeni red o odnosih med posameznimi oddelki požarne obrambe in osnovna pravila za podporno matico prostovoljne požarne obrambe. Vse to je na Kranjskem, podobno je bilo tudi v drugih naših deželah, precej prispevalo k nadaljnjemu razvoju prostovoljnih gasilskih društev, ki so do 1. svetovne vojne proniknile v slovenska mesta, trge in vasi.

Pravno urejanje požarnega varstva, praktične izkušnje prvih gasilskih društev, pripravljenost, da pomagajo ljudem v nesreči, organizacijska krepitev gasilstva, vse to je prispevalo k hitri rasti in ustanavljanju novih in novih požarnih obramb. Do 1. svetovne vojne, ki se je začela leta 1914, je bilo na Slovenskem ustanovljenih že nad 380 društev. Kljub zahtevi, da mora občina skrbeti za potrebno orodje in opremo, pa so bila društva slabo opremljena zlasti z brizgalnimi in cevmi. Društvene kronike so polne podatkov, kako so člani zbirali denar za nakup orodja z različnimi zbiralnimi akcijami, veseljami, prireditvami in podporami ljudi, ki so tudi na zunaj kazali svojo naklonjenost gasilcem.

Gasilska društva so se že kmalu po ustanovitvi povezovala v deželne zveze. V naših deželah je v času do 1. svetovne vojne delovalo 8 gasilskih zvez.

Organizacijsko so društva izgledala skoraj popolnoma enako, najbolj opazne razlike so bile le v številu članstva, s tem pa tudi v orodju in opremi, ki jo je imelo posamezno društvo. Orodje in opremo so društva kupovala na Nemškem, Češkem in pri Albertu Samassi v Ljubljani. Zaradi enotnosti dela, vadbe in nastopanja je razvoj sam nujno zahteval združevanje v večje enote, ki naj bi vodile, usmerjale in širile gasilska društva. Vedno bolj je bilo potrebno tudi zastopati novo organizacijo pred oblastjo in javnostjo, kar je bilo pomembno za vzdrževanje in materialno podpiranje mladih in šibkih društev. Tu pa so se pojavila vprašanja politične in narodnostne pripadnosti gasilskih društev oziroma njihovih članov. Strankarsko in politično borbo je prekinila šele 1. svetovna vojna, ki je s svojim uničevanjem posegla tudi v gasilska društva. Avstrijska vlada je leta 1916 pozvala društva, naj prodajo vsa orodja iz bakra in medenine. Leta 1917 je bila podpisana pogodba o sodelovanju med Gasilsko zvezo in Rdečim križem pri reševanju. V letih od 1914 do 1918 so v dogovoru z organizacijo Rdečega križa gasilci na Slovenskem prepeljali na tisoče ranjencev.

Kljub temu da so bili člani gasilskih društev večinoma Slovenci, so imeli skoraj vse pomembne položaje v svojih rokah Nemci ali nemškutarji in Italijani na Primorskem. Gospodarsko šibka slovenska večina je bila popolnoma odvisna od nemških in italijanskih fevdalcev, ki so znali spretno izkoristiti svoje položaje za odločilen vpliv in nemški duh v društvih. Borba Slovencev proti nemškemu uradovanju, poveljevanju in vplivu je bila naporna in se je dejansko končala šele po drugi svetovni vojni.

Plemenito geslo »drugemu na pomoč!« je bilo vedno pred vsemi drugimi idejami in stališči ob požarih in drugih nesrečah. Gasilci so hiteli na požarišča in druge kraje nesreč ne glede na svoje nacionalne in druge politične poglede, kajti pripadnost gasilski organizaciji in s tem zavzetost za resnično pomoč bližnjemu v nesreči sta bili pogosto najpomembnejši. V gasilskih društvih je večina članov delovala v duhu gesla: »Bogu na čast, bližnjemu na pomoč!«.

4.2. Značilnosti razvoja gasilstva na Slovenskem v obdobju Kraljevine SHS – Jugoslavije (1918-1941)

Po propadu Avstro-Ogrske in ustanovitvi Kraljevine SHS so nastale nove možnosti za uresničitev enotnega slovenskega gasilstva. Ta ideja je bila zlasti močna v krogih bivše Slovenske deželne zveze prostovoljnih gasilskih društev na Kranjskem. Dne 1. junija 1919 je bil v Ljubljani prvi občni zbor Jugoslovanske gasilske zveze Ljubljana, na katerem so ukinili stare deželne zveze, sprejeli nova pravila in izvolili odbor, v katerem so bili sami Slovenci. Predstavnikov nemško usmerjenih zvez (Koroške, Štajerske, Kočevske) na zboru ni bilo. Leta 1920 je imela novoustanovljena JGZ Ljubljana 22 gasilskih žup s 306-imi društvi in nekaj manj kot 10.000 člani, manj kot jih je bilo pred začetkom 1. svetovne vojne. V dvajsetih letih je bil dosežen pomemben napredek. Leta 1927 je imela 36 žup, nad 580 gasilskih društev in nad 20.000 članov. Hitra rast gasilstva in številna nova društva pa so povzročala vedno večje organizacijske težave. Gasilstvo je bilo neenotno, gasilci so nosili vsemogoče uniforme in oznake; poveljevanja, vaje in nastopi so bili različni, sami člani pa pogosto nedisciplinirani in neenotni (povzeto po Božič, 1988: 97).

Leta 1920 se je začel dolgotrajen spor v ljubljanskem gasilskem društvu. Bolezen ljubljanskega gasilstva se je razširila kot epidemija po celi Sloveniji in razdvojila gasilske vrste v dva tabora. Ljubljanski politični in gasilski krogi očitajo v tem času drug drugemu politično nezrelost, nesposobnost in »valjanje v politični mlakuži«.

Vzvišena gasilska gesla so bila pozabljena in zlorabljena, vsaka politična skupina pa je visoko dvignila svoj politični prapor (Božič, 1988: 107).

Dne 15. julija 1933 je kralj Aleksander podpisal Zakon o organizaciji gasilstva, s katerim se je prvič urejala organizacija gasilske službe v kraljevini Jugoslaviji. Le-ta vse od svoje ustanovitve 1. decembra 1918 ni imela urejenega področja javne službe, tako da je gasilska organizacija delala v skladu s tradicijo, svojimi pravili in razširjenostjo med ljudmi. Zakonska neurejenost dokazuje, kako malo so takrat režimi in vlada skrbeli za varnost ljudi, ki v mnogih predelih Jugoslavije za slučaj požara, niso bili zavarovani in so po nesreči največkrat obubožali (povzeto po Božič, 1968: 242). Zakon je ukinil gasilska društva in namesto njih dovoljeval le gasilske čete, ukinjena je bila tudi samostojnost gasilskih organizacij. Upravo Gasilske zveze Jugoslavije je imenoval minister za telesno vzgojo naroda. Izvolitev osrednjega in nadzornega odbora gasilskih zajednic je potrjevala Gasilska zveza kraljevine Jugoslavije v Beogradu. Izvolitev župnih uprav je potrjevala novoizvoljena in potrjena uprava zajednice, izvoljeni upravni in nadzorni odbor gasilskih čet pa uprava gasilske župe. Ves ta sistem je moral izzvati in je izzval številne spore. Leta 1937 je bilo na Slovenskem 942 čet z nad 30.000 člani.

Vzdrževanje gasilskih društev in Jugoslovanske gasilske zveze je bilo po prvi svetovni vojni v Kraljevini SHS urejeno na osnovi starih avstrijskih predpisov in požarnih redov. Podpore občin in pokrajinskih uprav v Ljubljani in Mariboru so bile zelo majhne ali pa jih sploh ni bilo. JGZ je krila stroške poslovanja s podporami in članarino članov. Veselice in razne druge prireditve so bile visoko obdavčene in niso prinesle večjih dohodkov.

Leta 1940 je bilo delo gasilskih čet vse bolj usmerjeno k obrambi pred letalskimi napadi. S propadom Kraljevine Jugoslavije je razpadla tudi gasilska organizacija v Jugoslaviji in v Dravski banovini na Slovenskem.

4.3. Delovanje gasilcev med NOB in po njem

Vihar 2. svetovne vojne se je aprila 1941 zgrnil tudi nad Jugoslavijo. Ob napadu na Jugoslavijo je odpovedala vojaška obramba, pa tudi gasilska organizacija ni bila pripravljena za težke naloge obrambe civilnega prebivalstva pred napadi. Po aprilski katastrofi leta 1941 so slovensko ozemlje zasedli okupatorji Italija, Nemčija in Madžarska, ki so prevzeli vso oblast v deželi in vsak po svoje uvedli tudi gasilsko

službo. V Ljubljani so Italijani razpustili prostovoljne gasilske čete, službo je opravljala poklicna gasilska četa v Mestnem domu v Ljubljani. V njej je bilo vedno več italijanskih gasilcev, ki so prišli v glavnem iz Trsta, tako da je imela četa okrog 100 gasilcev. V Kočevju, Novem mestu, Grosupljem, Metliki in Logatcu so bile pomožne čete pod vodstvom italijanskih gasilcev. Nemci so organizacijo podredili policiji oziroma protiletalski zaščiti. V četah so bili predvsem starejši člani, določila pa jih je občina, ki je skrbela tudi za njihovo strokovno vzgojo.

Narodnoosvobodilni boj je močno odjeknil med gasilci, kajti osvobodilna fronta je imela med njimi številne člane in organizatorje boja proti okupatorju.

Po kapitulaciji Italije septembra 1943 so Nemci obnovili gasilske čete v Ljubljani in njeni okolici ter jih vključili v protiletalsko zaščito. Med okupacijo našega ozemlja je bilo uničenega okrog 75% gasilskega orodja in 90% gasilskih cevi. Ob umiku nemške vojske z našega ozemlja maja 1945 so gasilci sodelovali pri razoroževanju vojske, zbiranju in skladiščenju orožja in streliva. Po osvoboditvi maja leta 1945 se je nova ljudska oblast znašla pred težkimi vprašanji in problemi, med katerimi je bila tudi zaščita pred požari, eksplozijami in elementarnimi nesrečami. V Ljubljani je kot jedro organizacije ostala poklicna gasilska četa, v katero so se vrnili med vojno preganjani in internirani gasilci. Delo je zaživelo tudi v vseh prostovoljnih gasilskih četah, ki so že v začetku junija 1945 reševale pri ogromnem požaru, nastalem na glavnem kolodvoru zaradi eksplozije letalskih bomb in topovskih granat. Že prve mesece po osvoboditvi so imenovali referente za gasilstvo pri ljudskih odborih in ustanovili gasilsko poveljstvo. To poveljstvo je imelo določena finančna sredstva, s katerimi so kupili gasilcem zlasti obleke, orodje in opremo, ki so jo lahko dobili leta 1945. Gasilci so dobivali predvsem stare avtomobile vseh mogočih znamk, ki so jih preurejali s prostovoljnim delom. Na Dolenjskem, Notranjskem in Kočevskem je bil položaj izredno težak, kajti ni bilo ne domov, ne orodja, ne oblek, pač pa veliko trdne volje pri preživelih gasilcih, ki so iskali skrito in zakopano opremo. Na Gorenjskem in Štajerskem so že maja in junija 1945 obnovili gasilsko organizacijo.

Leta 1945 so na ministrstvu za notranje zadeve pripravili osnutek za organizacijo gasilstva v Sloveniji. Gasilska milica v Sloveniji naj bi se delila na:

1. prostovoljno gasilsko milico,
2. poklicno gasilsko milico.

Da bi gasilstvo doseglo napredek in podprlo požrtvovalno delo članov gasilskih čet, je Ministrstvo za notranje zadeve že v oktobru 1945 razpisalo dvomesečno nagradno

tekmovanje; odzvale so se skoraj vse čete v Sloveniji. Okrajna gasilska poveljstva, ki so zbirala podatke o uspehih tekmovanja gasilskih čet, so ugotovila, da so gasilci opravili skupaj nekaj milijonov prostovoljnih delovnih ur. Iz požganih domov so zrasli novi domovi, iz avtomobilskih razbitin gasilski avtomobili, popravljene so bile strehe, okna in vrata, z največjo skrbjo so vzdrževali gasilsko opremo in orodje.

4.3.1. Zakon o gasilskih društvih in ustanovitev Gasilske zveze Slovenije

V prvih petih mesecih leta 1948 so bile končane priprave za izdelavo osnutka zakona o gasilskih društvih FLRJ, ki je omogočil pripravo republiškega predloga zakona. Zakon o gasilskih društvih je skupščina LRS sprejela maja 1948; z njim so se okrajna in mestna gasilska poveljstva spremenila v pripravljalne odbore. Gasilske čete so hitro dobile dovoljenja za svoje delovanje, tako da je bilo poleti in jeseni leta 1948 nad 850 občnih zborov prostovoljnih gasilskih društev. Do začetka leta 1949 so bili ustanovljeni tudi zbori 30 okrajnih in mestnih gasilskih zvez. Število novih gasilskih enot je po vojni zelo hitro naraščalo, s tem pa tudi število članov. Leta 1940 je bilo v gasilski organizaciji 32.202 članov, konec leta 1949 pa 54.697, med njimi tudi nad 3.500 žena in deklet ter nad 6.000 mladincev. Zakon o prostovoljnih gasilskih društvih je pravno reguliral delovanje in organizacijo prostovoljnega gasilstva v LR Sloveniji. V organizacijskem okviru stoji na čelu prostovoljnega gasilstva Gasilska zveza LR Slovenije s sedežem v Ljubljani (povzeto po Božič, 1998:134).

Po ustanovitvi Gasilske zveze LR Slovenije 2.10.1949 je novo vodstvo krepko prijelo za delo. Ugotovilo je, da se je gasilska organizacija znatno krepila in uredila, da pa obstaja še vrsta pomanjkljivosti in nalog.

4.4. Gasilstvo od leta 1954 do leta 1963

Leta 1954 je Gasilska zveza LR Slovenije združevala 20 okrajnih gasilskih zvez, 1.266 gasilskih društev s 64.490 člani. S svojim delom, zlasti z delom upravnega odbora in komisij je krepila in razvijala delo društev in zvez, organizirala številne aktivnosti na področju operativnega in preventivnega delovanja, strokovnega izobraževanja, organizacijskega utrjevanja, delovanja z ženskami in mladino itd. Rezultate svojega delovanja so gasilske organizacije pokazale na gasilskem festivalu v Mariboru leta 1956.

Gasilska organizacija se je v naslednjih letih krepila na vseh področjih svojega delovanja. Okrepila je preventivno dejavnost, organizirala društva Mladi gasilec v osnovnih šolah, razvijala kulturno-preventivno in propagandno dejavnost, krepila strokovno usposobljenost svojih članov, predvsem pa postala uspešna organizacija za gašenje in reševanje ob elementarnih nesrečah.

4.5. Gasilska organizacija od 1963 do 1998

»5. kongres Gasilske zveze Slovenije leta 1963 je novoizvoljeno predsedstvo pripravljalo z velikimi željami in s prepričanjem, da bo imel v delovanju gasilstva na Slovenskem izjemen pomen. Po letu 1971 se je razvoj prostovoljnega gasilstva krepil iz leta v leto. Gasilska organizacija je postala organizacija posebnega družbenega pomena s pomembno vlogo tudi v splošni ljudski obrambi in družbeni samozaščiti« (Božič, 1999: 133).

Po sprejetju nove zvezne in republiške ustave 1974. leta je bil leta 1976 sprejet tudi nov zakon o varstvu pred požarom in gasilstvu. Z novim zakonom je bila uzakonjena obveznost ustanovitve samoupravnih interesnih skupnosti za to področje in njihova dvodomnost. Z zakonom je bilo določeno tudi financiranje, ki temelji na samoupravnem sporazumevanju in dogovarjanju med tako imenovanimi uporabniki in izvajalci (povzeto po Božič, 1999: 132).

V letih od 1975 do 1997 se je število prostovoljnih gasilskih društev neprestano večalo, število prostovoljnih industrijskih gasilskih društev je v tem časovnem intervalu najprej naraščalo in na koncu upadlo, število poklicnih enot pa je ves čas naraščalo, tako tudi samo število vseh članov.

Veliko prizadevnost so v letih 1984-1987 pokazali gasilci pri graditvi novih gasilskih domov, vzdrževanju orodja in opreme, graditvi vodnih rezervoarjev, vodovodov, telefonov, posodabljanju cest itd.

Leta 1990 so bile v Sloveniji izvedene prve demokratične, večstrankarske volitve.

Samostojnost in neodvisnost Republike Slovenije sta bili podlaga za zakonsko ureditev gasilstva, področja požarnega varstva, zaščite in reševanja. Status gasilstva, njegove naloge in organizacijo je opredelil Zakon o gasilstvu. Objavljen je bil tudi Zakon o varstvu pred požarom, ki je uredil področje varstva pred požarom s ciljem varovanja ljudi, živali, premoženja in okolja pred požarom in eksplozijo. Leta 1994 je bil objavljen še Zakon o varstvu pred naravnimi in drugimi nesrečami.

»Prostovoljna gasilska organizacija na Slovenskem ima v 133-letnem delovanju za seboj pot, posuto s plemenitostjo, požrtvovalnostjo in predanostjo članov, ki so tudi za ceno svojih življenj pomagali bližnjemu v nesreči. Na svoji poti je uspešno premagovala številne ovire, ki pa so le še krepile prepričanje sto tisoč njenih članov, da je vredno biti član gasilske brambe, član gasilskega društva« (povzeto po Božič, 1999:184).

5. ORGANIZIRANOST GASILSTVA

5.1. Gasilstvo v Republiki Sloveniji

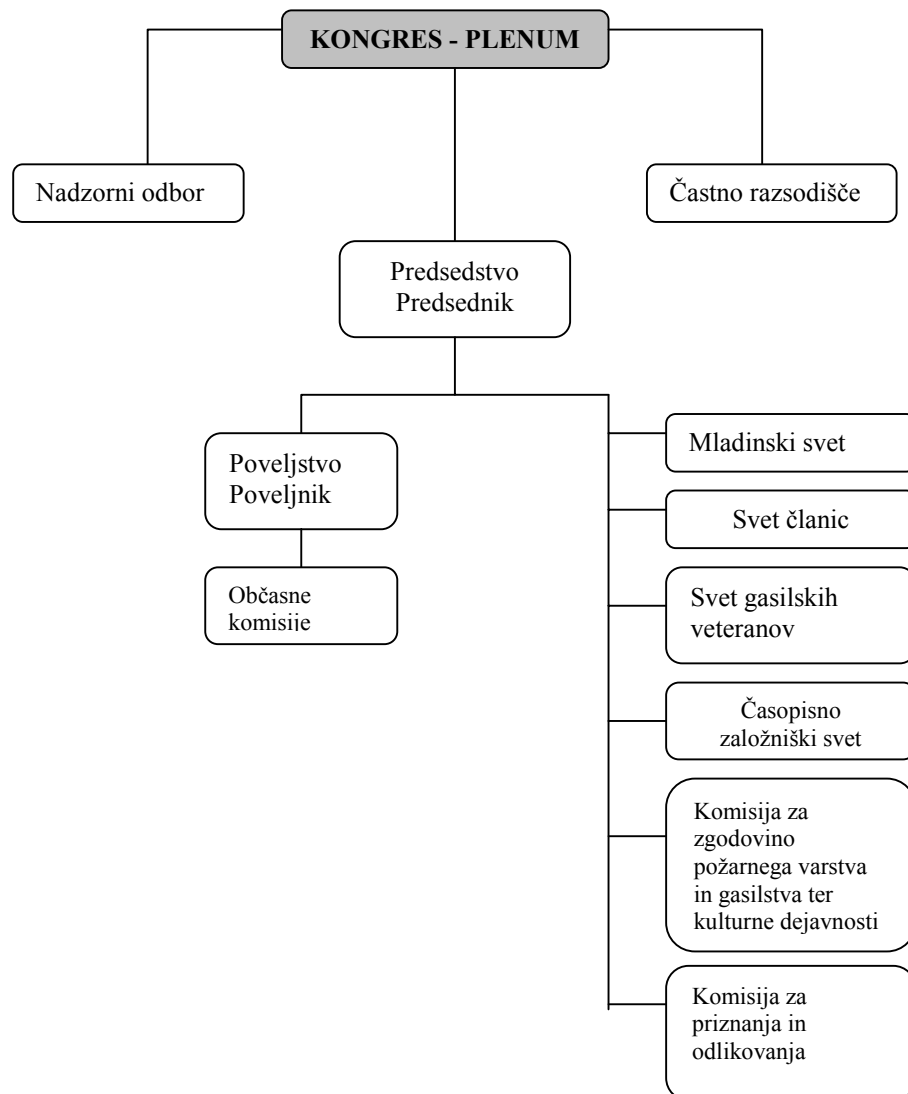
Gasilstvo v Sloveniji je organizirano kot prostovoljno in poklicno in predstavlja pomemben člen v sistemu zaščite in reševanja. Zelo množično je organizirano prostovoljno gasilstvo, ki ima dolgoletno tradicijo. Njegovi začetki segajo v leto 1869, ko je bilo v Metliki ustanovljeno prvo gasilsko društvo, imenovano požarna bramba. Posebnost slovenskega prostovoljnega gasilstva je vsekakor njegova množičnost, saj vključuje 119.000 članov, od tega 54.000 operativnih, povezanih v 1.405 prostovoljnih gasilskih in industrijskih društev. Ta se povezujejo v 108 gasilskih zvez, najvišja oblika povezovanja društev in zvez pa je Gasilska zveza Slovenije. Poklicno gasilstvo deluje v obliki javnih zavodov, katerih je v Sloveniji trenutno 14.

Dejavnosti gasilske organizacije obsegajo področje strokovno operativne dejavnosti, veliko pozornosti namenjajo izobraževanju ter usposabljanju in organizacijski dejavnosti, pomembno vlogo zaseda požarna preventiva. Dejavnosti gasilske organizacije:

- a) strokovno operativna dejavnost:
 - gašenje požarov,
 - reševanje ob prometnih nesrečah,
 - reševanje ob razlitju nevarnih snovi,
 - reševanje na vodi in iz vode,
 - reševanje ob naravnih in drugih nesrečah;
- b) izobraževanje in usposabljanje;
- c) organizacijska dejavnost:
 - organiziranje prostovoljnega gasilstva,
 - zagotavljanje usklajenega razvoja,
 - strokovno svetovanje zvezam in društvom,
 - sodelovanje z državnimi organi,
 - mednarodno sodelovanje,
 - delo članic,
 - delo mladine,
 - delo veteranov,
 - kulturne dejavnosti,

- ohranjanje gasilske dediščine;
- d) strokovni tisk in založniška dejavnost;
- e) požarna preventiva;
- f) gasilska tekmovanja.⁹

Shema 5.1: Organi Gasilske zveze Slovenije

Vir: Gasilstvo v Republiki Sloveniji, <http://www.gasilska-zveza.si/pred/predstavitev.htm> (23.11.2001).

Gasilske organizacije opravljajo naloge gašenja in reševanja ob požarih, druge, zlasti preventivne naloge varstva pred požarom, določene naloge zaščite in reševanja ljudi

⁹ Gasilstvo v Republiki Sloveniji, <http://www.gasilska-zveza.si/pred/predstavitev.htm> (23.11.2001).

ter premoženja ob naravnih in drugih nesrečah ter določene storitve. Gasilska zveza Slovenije tako opravlja naloge na področjih:

- požarov v naravnem okolju,
- nevarnih snovi,
- reševanja na vodi,
- tehničnega reševanja,
- informatike,
- vodenja večjih intervencij.

V današnji informacijsko in kulturno razviti družbi gasilska društva kot prostovoljne, samostojne in nestranske organizacije svoje poslanstvo uresničujejo predvsem na področju požarnega varstva in širšem področju varstva pred naravnimi in civilizacijskimi nesrečami. Pri tem imajo izjemno pomembno vlogo. Slovensko gasilstvo se razvija v moderno reševalno službo, ki ne zaostaja za podobnimi službami v razvitih državah. Gasilstvo je glede na množičnost in skoraj univerzalno usposobljenost gasilcev resnično pomemben del sistema zaščite in reševanja.

Slovensko gasilstvo je glede na število pripadnikov, njihovo usposobljenost in opremljenost sposobno opravljati najzahtevnejše naloge za zaščito in reševanje človeških življenj in imetja. Gasilci namreč že dolgo ne gasijo le požarov, pač pa opravljajo vse bolj zahtevna posredovanja. Brez te službe, ki je danes utemeljena z zakonom kot obvezna javna lokalna služba, si ni mogoče zamisliti učinkovitega varstva pred požarom ter druge zaščite in reševanja ob raznih množičnih nesrečah.

Skupaj z drugimi reševalnimi službami sestavlja celovit in učinkovit sistem varstva pred naravnimi in civilizacijskimi nesrečami.

5.1.1. Gasilske enote

Gasilske enote so poklicne ali prostovoljne. Organizirane so kot:

- a) poklicne gasilske enote,
- b) prostovoljne gasilske enote v gasilskih društvih,
- c) gasilske enote v podjetjih, zavodih in drugih organizacijah.

»**Poklicna gasilska enota** opravlja preventivna in operativna dela v zvezi z varstvom pred požarom ter zaščito in reševanje ob naravnih in drugih nesrečah na območju, za katero je ustanovljena« (Zakon o gasilstvu, Ur. l. RS, št. 71,1993: 3696). Strokovno se povezuje v Gasilsko zvezo Slovenije.

Prostovoljne gasilske enote v gasilskih društvih opravljajo javno službo, če izpolnjujejo s tem zakonom določene pogoje in če jih za opravljanje javne službe določi pristojni organ lokalne skupnosti. Na podlagi ocene požarnih in drugih nevarnosti ustanovijo občani prostovoljno gasilsko društvo, ki opravlja predvsem:

- a) naloge požarne preventive,
- b) strokovno tehnično službo,
- c) vzgojo gasilske mladine,
- d) pomoč občanom na področju varstva pred požarom,
- e) druge naloge v zvezi z organizacijo in razvojem gasilstva.

Gasilske enote v podjetjih ustanovijo podjetja, zavodi in druge organizacije pod pogoji, ki jih določa Zakon o gasilstvu.

5.1.1.1. Razvrstitev gasilskih enot

Gasilske enote so razvrščene v sedem kategorij, katerim je prilagojena kadrovska sestava enot in njihova tehnična opremljenost.

Teritorialne gasilske enote posameznih kategorij morajo glede števila gasilcev, gasilskih vozil in opreme izpolnjevati določene pogoje.

Gasilske enote I., II. in III. kategorije se organizirajo kot prostovoljne gasilske enote, IV. in V. kategorije kot prostovoljne gasilske enote ali kot prostovoljne enote s poklicnim jedrom, gasilske enote VI. kategorije kot prostovoljne enote s poklicnim jedrom ali kot poklicne enote in VII. kategorije kot poklicne enote. Vsaka gasilska enota mora imeti skupno zaščitno opremo glede na kategorijo enote.

Industrijske gasilske enote posameznih kategorij morajo izpolnjevati pogoje glede števila gasilcev, gasilskih vozil in opreme. Industrijske gasilske enote III. in IV. kategorije se organizirajo kot prostovoljne enote s poklicnim jedrom.

5.1.1.2. Osebna in zaščitna oprema gasilca

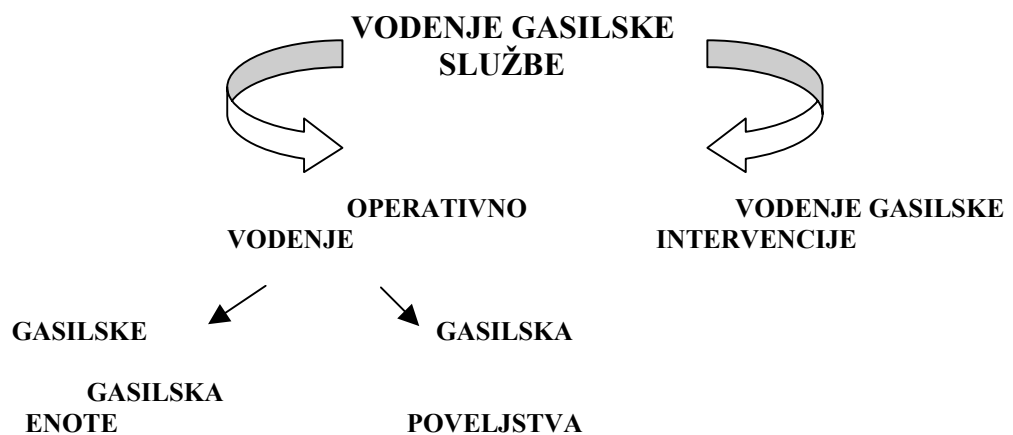
Prostovoljni gasilec za opravljanje nalog, ki so opredeljene z zakonom o gasilstvu, v statutih gasilske organizacije in s pravili gasilske službe uporablja osebno in zaščitno opremo. Osebno opremo sestavljata gasilska uniforma in delovna obleka, ki sta za prostovoljne gasilce in gasilce poklicnih jeter v prostovoljnih gasilskih društvih in v

gasilskih organizacijah predpisani. Zaščitna oprema ščiti gasilca ali pa jo na gasilski intervenciji ob požaru uporablja za osebno varovanje. To opremo uporabljajo prostovoljni in poklicni gasilci. Na področju opremljanja bo v prihodnosti potrebno izdelati celovit program aktivnosti, ki bodo lokalne skupnosti in enote stimulirale za nakup ustrezne opreme, saj osnovne intervencijske zaščite nima skoraj tri četrtine slovenskih gasilcev.

5.1.2. Operativno vodenje v gasilstvu

Izvajanje gasilske službe v prostovoljnih gasilskih društvih in gasilskih zvezah določajo Pravila gasilske službe.

Shema 5.2: Vodenje na operativnem področju

Operativno vodenje se organizira in izvaja kot enoten sistem (glej shemo 5.2). Vodenje izvajajo poveljniki in vodje enot. Operativni vodje svoje delo opravljajo v skladu z zakonom o gasilstvu, s pravili gasilske službe, s statutom zveze ali društva, z drugimi predpisi, s sklepi organov gasilske organizacije in smernicami strategije gasilske taktike. Imeti morajo primerno splošno izobrazbo.

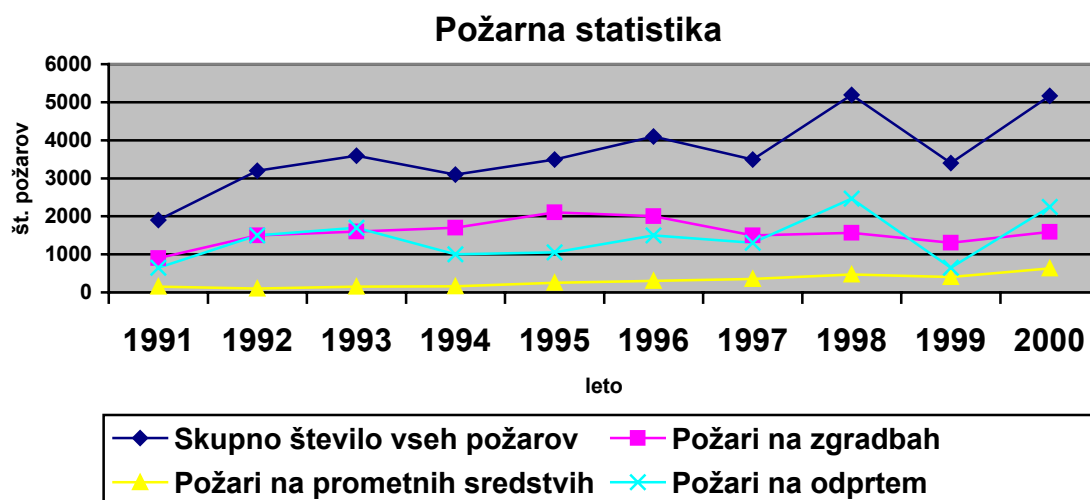
Gasilska poveljstva se organizirajo v prostovoljnih gasilskih društvih II. ali višje kategorije, v občini za gasilske organizacije, ki delujejo na območju občine, v gasilski zvezi in v Gasilski zvezi Slovenije.

5.2. Varstvo pred požari in gasilske intervencije

Uprava RS za zaščito in reševanje na podlagi Uredbe o varstvu pred požarom v naravnem okolju spremlja požarno ogroženost naravnega okolja in po potrebi razglašča posamezne stopnje ogroženosti. Požar je v celotnem osnutku nacionalnega programa obravnavan kot ena od možnih nevarnosti in nesreč, ki nas ogroža.

Požari v naravnem okolju ogrožajo bogastvo narave, naselja in tudi gospodarske dejavnosti. V desetih letih od 1991 do 2000 je bilo v Sloveniji več kot 37.000 požarov. Okoli 30% požarov se razširi iz odprtih kurišč, številne pa razpiha veter. Največ požarov je bilo v požarno izredno intenzivnem letu 1998, ko je bilo kar 5.192 požarov. Prav tako je bilo veliko požarov v letu 2000 in sicer 5.171. Podatki kažejo na porast števila požarov v zadnjih letih, kar lahko ocenjujemo z dveh strani: po eni strani gre za dejansko rast števila požarov, po drugi pa gre za rast teh na račun natančnejšega vodenja statistike. Vsekakor je število požarov odvisno tudi od sušnih obdobj, ki nas prizadenejo v posameznem letu. V letih s sušnimi obdobji beležimo bistveno rast požarov, ki včasih znaša tudi krepko nad 1.000 požarov letno. Posebej pri požarih v naravi se kot najpogostejši vzrok nastanka požara vedno znova kaže malomarnost občanov. Sorazmerno s številom požarov narašča tudi število udeleženih gasilcev.

Graf 5.1: Požarna statistika

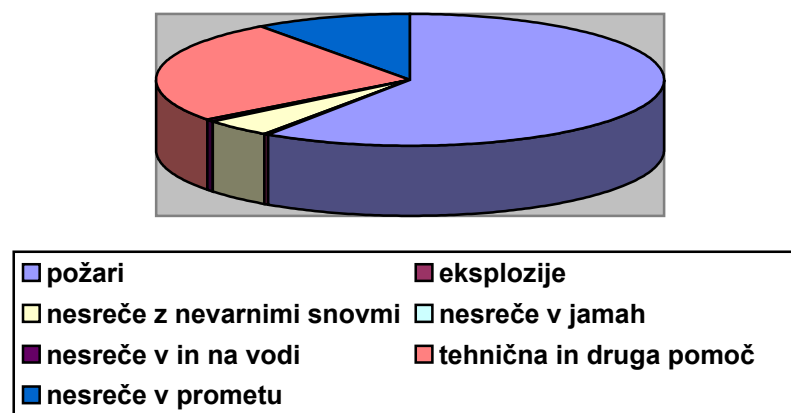

Vir: - (2001) Naravne in druge nesreče v Republiki Sloveniji v letu 2000. Ministrstvo za obrambo URSZR, Ljubljana,

- Požarna statistika, http://www.gasilska-zveza.si/son/pozar_statistika.htm (14.2.2002).

Uprava Republike Slovenije za zaščito in reševanje, ki je v pristojnosti Ministrstva za obrambo, uspešno sodeluje tako s Hidrometeorološkim zavodom Republike Slovenije kakor tudi z ministrstvom za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano ter z občinami. Uvedeno je razglašanje ogroženosti naravnega okolja, s katerim se začno izvajati preventivni ukrepi pripravljenosti na vseh ravneh. Bolje je usposobljena tudi gasilska služba; v Sloveniji deluje 14 poklicnih in 1.405 prostovoljnih gasilskih enot z več kot 44 tisoč gasilci. Toda relativno manj gasilcev je prav v primorskih pokrajinah, ki so bolj ogrožene od drugih. Pomembna opora varstva so novi centri za obveščanje, ki so povezani z avtonomnim sistemom radijskih zvez zaščite in reševanja. Ti centri skrbijo za preventivo na okoli 95% ozemlja države.

Graf 5.2: Gasilske intervencije v letu 2000

V letu 2000 so imeli gasilci 5.171 intervencij zaradi požarov in 20 zaradi eksplozij (glej graf 5.2). Veliko je bilo požarov v naravi. Poleg požarov so gasilci obravnavali 395 manjših in večjih nesreč z nevarnimi snovmi. V letu 2000 so opravili tudi 2.201. intervencijo zaradi tehnične in druge pomoči. Prebivalcem, ki so bili predvsem zaradi suše slabše oskrbovani s pitno vodo iz javnih, lokalnih ali zasebnih vodovodnih omrežij, so s cisternami prepeljali 104.244 kubičnih metrov pitne vode. Gasilci so v letu 2000 posredovali pri 852-ih nesrečah v cestnem in 6-ih v železniškem prometu. Zgodilo se je tudi pet nesreč v jamah, večkrat so gasilci posredovali tudi v nesrečah na

vodi in v vodi, takšnih intervencij je bilo 45. Leta 2000 je v intervencijah zaščite, reševanja in pomoči ob naravnih in drugih nesrečah sodelovalo 13.203 ljudi. Največ je bilo prostovoljnih (4.804) in poklicnih gasilcev (3.008). Na intervencijah ob požarih je sodelovalo 47.744 ljudi, pri eksplozijah 384, pri nesrečah z nevarnimi snovmi 2.738 ljudi ter pri tehnični in drugi pomoči 5.873 gasilcev.

Stroški intervencij ob naravnih in drugih nesrečah so v letu 2000 znašali 239.600.722,00 tolarjev, od tega več kot 172 milijonov tolarjev stroškov samo v intervencijah po zemeljskih plazovih v Logu pod Mangartom.

Glede na veliko število intervencij, ki jih opravijo gasilci vsako leto, jih lahko ocenimo kot nepogrešljive v sistemu zaščite in reševanja, opravljajo pomembno delo in so večkrat izpostavljeni nevarnostim, še več, rešujejo in pomagajo ljudem ob nesrečah celo za ceno lastnega življenja. Leta 2000 jih je sodelovalo v intervencijah 7.812.

5.2.1. Obveščanje in alarmiranje

Za alarmiranje, ki je nujno potrebna aktivnost za izvajanje reševanja v primeru nesreč, poznamo več načinov:

- prek sistema javnega alarmiranja,
- prek sistema tihega alarmiranja,
- prek telefona,
- prek sredstev javnega obveščanja,
- prek kurirskega sistema,
- prek sistema samopozivanja,
- prek kombiniranih variant (povzeto po Prihodnost slovenskega gasilstva, 2000: 12).

Pozive razdelimo za različne stopnje alarmiranja (I., II., III. stopnja) glede na obseg požara v naravnem okolju.

I. stopnja

Običajno o požaru v naravnem okolju obvestimo najprej gasilsko enoto, ki pokriva določeno območje, na katerem je nastal požar. Poklicno enoto se alarmira v I. alarmu le, če je požar v njenem osnovnem požarnem območju.

II. stopnja

V primeru, da je zaradi zakasnitve prijave požar zajel večji obseg, se takoj uporabi druga stopnja alarmiranja, kar pomeni alarmiranje okoliških gasilskih enot, poklicne enote, če jo občina ima, in sektorskega oziroma občinskega poveljnika.

III. stopnja

Na tej stopnji se začne alarmirati dodatne enote, na zahtevo občinskega poveljnika pa tudi enote iz drugih občin oziroma po dogovoru s poveljnikom zveze tudi PGD izven območja zveze.

Idealno je alarmiranje gasilskih enot prek pozivnikov, ker pa to vedno ni mogoče, se večinoma uporablja sistem javnega alarmiranja prek javnih siren, ki se lahko prožijo:

- prek radijske postaje,
- prek telefonskega voda,
- ročno.

5.2.1.1. Sistem javnega alarmiranja

Alarmiranje se organizira kot enoten sistem; za njegovo delovanje skrbijo občine, Uprava RS za zaščito in reševanje pa skrbi za njegovo organizacijo ter delovanje na državni in regionalni ravni. Gospodarske družbe, zavodi in druge organizacije morajo na svoje stroške organizirati in vzdrževati sistem glede na nevarnost, ki jo povzročajo. Vlada je z uredbo o organizaciji in delovanju sistema opazovanja, obveščanja in alarmiranja uvedla nove enotne znake za alarmiranje ob nevarnostih na območju države in določila enotno številko za klic v sili – 112.

5.3. Izvajanje javne gasilske službe in problematika gasilskih intervencij

5.3.1. Javna gasilska služba

Na področju opravljanja javne gasilske službe obstajajo določeni problemi, po nastanku novih občin pa se je stanje še poslabšalo. Problemi, ki se pojavljajo so:

1. Več kot 30% lokalnih skupnosti nima izdelanih načrtov varstva pred požarom.
2. Tripartitno podpisovanje pogodb o opravljanju javne gasilske službe je praksa v manj kot 50% lokalnih skupnosti.
3. V približno 30% lokalnih skupnosti nimajo izdelanega operativnega načrta, še slabše pa je stanje pri operativnih načrtih v gasilskih društvih.

4. V več kot 60% občin je financiranje gasilstva potekalo direktno na gasilska društva.

Znotraj problematike javne gasilske službe, vezane na izvajanje gasilskih intervencij, pa se pojavljajo med drugim problemi, da je v občinah, kjer pri zagotavljanju javne gasilske službe sodelujejo poklicne in prostovoljne gasilske enote, sodelovanje med njimi zelo različno in pogosto odvisno od vodstvenih struktur poklicnih in prostovoljnih gasilcev. Pri opravljanju intervencij je prisotna nevarnost nastanka škode zaradi opravljanja intervencije. Še vedno je aktualna problematika odsotnosti gasilcev z dela zaradi opravljanja nalog javne gasilske službe; tako obstaja tudi problem odziva prostovoljnih gasilcev na intervencijo, saj je ta povezan z obveznostjo do službe. V praksi se kažejo problemi tudi pri sodelovanju gasilskih enot izven domače lokalne skupnosti v sosednji in drugih lokalnih skupnostih ter premajhna seznanjenost z meddržavnimi sporazumi o meddržavnem sodelovanju na področju zaščite in reševanja gasilskih enot, ki delujejo ob državni meji.

5.3.2. Gasilske intervencije

Pri izvajanju gasilskih intervencij so se pokazali problemi na področjih:

a) alarmiranja.

Poseben problem pri alarmiranju enot se kaže v mestih, kjer delujejo poklicne enote. V teh primerih se ne spoštuje alarmnega plana, ki v 1. alarmu določa, da se aktivira domača gasilska enota. Podoben problem se kaže tudi pri prometnih nesrečah in nesrečah z nevarnimi snovmi, ko so aktivirane enote, ki jih za opravljanje teh intervencij imenuje vlada. Pri prometnih nesrečah je pogosto prva obveščena policija, nujno je potrebno doseči direktno povezavo OKC in ReCO, ki bo omogočala istočasno alarmiranje gasilskih enot.

b) vodenja intervencij.

V nekaterih primerih vodje intervencije svojih nalog niso opravljali v skladu z načeli gasilske taktike. V nekaterih primerih se ne postavi komandnega mesta, pojavljajo pa se tudi težave pri predaji vodenja intervencije, pri označevanju komandnega mesta in vodje intervencije. Ob velikih intervencijah se še vedno ne obvešča višjih gasilskih poveljnikov, čeprav je to opredeljeno v načrtih alarmiranja in dogovorjeno s centri za obveščanje.

c) izvajanja intervencije.

Gasilci se pri intervencijah srečujejo s pomanjkanjem gasilne vode, pogosto se pojavljajo napake pri stikih z mediji, pripraviti pa bo potrebno tudi kadrovske sestave gasilskih enot in navodila za čim bolj usklajeno delovanje različnih služb, ki sodelujejo v intervenciji.

6. POŽAR NA OBJEKTU (ŠTUDIJA PRIMERA)

Čeprav opravljajo gasilci intervencije na različnih področjih, gasilstvo še vedno povezujemo v prvi vrsti z gašenjem požarov. V študiji primera podajam konkretni primer požara, ki se je zgodil v požarno izredno intenzivnem letu 1998, ko je bilo v Sloveniji zabeleženih kar 5.192 požarov. Obravnavani primer sem izbrala iz notranjske regije, ožje iz svojega kraja, in sicer je to požar na objektu, natančneje požar kmetijskega objekta – kozolca.

Informacija o požaru

1.10.1998 je okrog 21.15 prišlo do požara na gospodarskem poslopju, kozolcu dvojniku, površine 300 m², ki je last Jožeta Martinčiča, Dolenje Jezero 42. Do požara je prišlo na električni napeljavi; ogenj se je hitro širil, zaradi močnega vetra pa je obstajala tudi nevarnost vžiga sosednjih objektov.

Opis objekta – makrolokacija

Gospodarsko poslopje se nahaja v naselju Dolenje Jezero, občina Cerknica, oddaljeno od Cerknice 2 km. Objekt je oddaljen okrog 250 m od Cerkniškega jezera. Dovoz do objekta je možen po lokalni cesti iz smeri Cerknica.

Opis objekta – mikrolokacija

Objekt je postavljen po dolžini v smeri sever – jug. Na vzhodni in zahodni strani se nahajata poslopji, ki sta oddaljeni na zahodni strani 8 m in na vzhodni 20 m, na severni strani je objekt oddaljen 10 m.

Severno od objekta poteka asfaltirana pot, ki se nadaljuje do križišča ceste, ki vodi v Cerknico. Na južni strani je travnik.

Vrsta objekta

Objekt predstavlja kozolec dvojnik in lopo v izmeri 10 × 30 m, višina je 4,80 m. Nosilna konstrukcija kozolca je sestavljena iz osmih lesenih stebrov, ostrešje je lesena dvokapnica, kritina je opečna.

Inštalacije

V objektu je nameščena električna napeljava.

Vodni viri

V vasi je zgrajeno hidrantno omrežje. Najbližji hidrant je oddaljen 110 m v severovzhodni smeri. Na vzhodni strani objekta, na oddaljenosti približno 250 m je jezero.

Vrsta nevarnosti

Ogenj je zaradi neugodnega vetra ogrožal tudi sosednje objekte. Za gasilce je bila v začetku, zaradi zelo razvitega požara, nevarna visoka temperatura, ogrožalo pa jih je tudi padanje strešne opeke ali drugih materialov na objektu.

Vzrok nastanka požara

Vzrok požara še ni znan. Na kraju dogodka so bili prisotni kriminalisti in policija.

Alarmiranje in aktiviranje gasilskih enot

Po podatkih Regijskega centra za obveščanje Postojna (ReCo), je bil prvi klic o požaru posredovan telefonsko ob 21.19 OKC Postojna, ta pa je obvestil ReCo Postojna. Zatem je potekalo aktiviranje enot.

Tabela 6.1: Alarmiranje in aktiviranje gasilskih enot

Gasilska enota	Čas, ko je bila obveščena	Način obveščanja
PGD Cerknica	21.21	s tihim alarmiranjem
PGD Dolenja vas	21.21	z javnim alarmiranjem
PGD Dolenje Jezero	21.21	z javnim alarmiranjem
PGD Unec	21.25	s tihim alarmiranjem
IGD Brest	21.30	ni bila obveščena (javno alarmiranje)

Vir. prirejeno po Poročilu o intervenciji ob požaru ali eksploziji (1998:3).

ReCo je nadaljeval z obveščanjem pristojnih organov po ustaljenem protokolu. Na kraj dogodka so prispeli dežurni inšpektor z Inšpektorata RS za varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami gospod Klepac, poveljnik GZ Cerknica gospod Milavec ter svetovalec za zaščito in reševanje pri izpostavi za obrambo Cerknica gospod Arko.

Nastop enot

V intervenciji je sodelovalo 43 prostovoljnih gasilcev ter pet gasilcev industrijskega gasilskega društva in 20 vaščanov, skupaj torej 68 ljudi. Uporabljenih je bilo šest gasilskih vozil.

Tabela 6.2: Nastop enot

Gasilska enota	Čas prihoda	Vrsta vozil	Št. mož
PGD Cerknica	21.27	GVC, GV-1	10
PGD Dolenja vas	21.27	GV-1	10
PGD Dolenje Jezero	21.23	GV-1	20
PGD Unec	21.55	GVV-2	3
IGD Brest	21.35	GVV-2	5

Vir: prirejeno po Poročilo o intervenciji ob požaru ali eksploziji (1998:3,4).

Taktična razvrstitev

PGD Dolenje Jezero: Po prihodu vozila GV-1 PGD Dolenje Jezero, ki je prvo prispelo na kraj, je bil požar že zelo razvit. Enota se je postavila s severne ter vzhodne in zahodne strani. Izvedli so trodelni napad. Ker je bil požar silovit in je pihal močan veter, so začeli gasiti z vodo goreči objekt in sosednje objekte, saj je obstajala velika nevarnost razširitve požara. Požar je zajel celoten objekt, iz katerega so na začetku uspeli rešiti le nakladalko in obračalnik za seno. PGD Dolenje Jezero je poskrbelo za napajanje s hidranta.

PGD Cerknica: PGD Cerknica je postavila svoji vozili GV-1 in GVC na vzhodni strani in se vključilo v gašenje na tej strani. Enota je poskrbela za dodatno napajanje iz jezera.

PGD Dolenja vas: Po prihodu z vozilom GV-1 so se njegovi gasilci razvrstili in vključili, skupaj s PGD Cerknica, v gašenje na vzhodni strani.

IGD Brest: Po prihodu z GVV-2 se je enota postavila na zahodno stran in se tam vključila v gašenje.

PGD Unec: Ta enota je na kraj dogodka prišla zadnja, ker je od kraja dogodka tudi najbolj oddaljena. S svojim vozilom GVV-2 so se njeni pripadniki postavili na severno stran, kjer so bili v pripravljenosti.

Ko je bil požar v celoti pogašen, je bila organizirana požarna straža, v kateri so sodelovali gasilci iz PGD Dolenje Jezero, in sicer do osme ure zjutraj.

Uporabljena oprema in gasilna sredstva

V intervenciji je sodelovalo 6 vozil s potrebnim orodjem in opremo. Ob požaru so bile uporabljene črpalke na vozilih, delovali sta motorni brizgalni.

Za gašenje je bila uporabljena voda, ki je bila glede na gorljivo snov najbolj učinkovito gasilno sredstvo. Odvzem vode je potekal iz vozil, iz hidrantnega omrežja preko motorne brizgalne, iz požarnega bazena, kasneje pa še iz naravnega vodnega vira. Skupaj je bilo porabljenih 60.000 l vode.

Vodenje gasilske intervencije

V začetni fazi je intervencijo vodil poveljnik PGD Dolenje Jezero gospod Boštjan Braniselj, saj je bila ta enota prva na mestu požara. Zatem je vodenje intervencije prevzel poveljnik GZ Cerknica gospod Milavec, katerega je gospod Braniselj seznanil s stanjem na požarišču. Vseskozi je bilo poskrbljeno, da so se gasilci na izpostavljenih mestih izmenjevali.

Ocena škode

Po nestrokovni oceni je znašala materialna škoda na objektu 10 milijonov tolarjev. Kozolec, kakor tudi seno in kmetijski stroji (trosilec, sušilna naprava za sušenje sena, prikolica za traktor, mlatilnica za seno, traktorska kosilnica, traktorski plug, gozdna prikolica z dvigalom) ter osebni avtomobil golf so zgoreli. Rešiti jim je uspelo le nakladalko in obračalnik za seno.

Zaključek

Regijski center za obveščanje v Postojni je sprejel od OKC obvestilo o požaru na gospodarskem poslopiju. Obstajala je nevarnost razširitve požara na sosednje objekte, saj se je požar širil hitro. Zato so bili poleg gasilske enote, ki deluje na območju požara, alarmirani tudi okoliške gasilske enote in občinski poveljnik. ReCo Postojna je obveščal enote in pristojne organe po protokolu. Alarmiranje enot je potekalo v skladu z alarmnimi načrti; enoti PGD Cerknica in PGD Unec sta bili obveščeni s tihim alarmiranjem, PGD Dolenje Jezero in PGD Dolenja vas pa z javnim, torej zvočnim alarmiranjem gasilskih enot s sireno, kar je bilo primerno, saj v teh enotah primanjkuje pozivnikov. Enota IGD Brest se je priključila intervenciji, ko je zaznala alarmiranje s sireno.

Vodenje intervencije ni predstavljalo posebnih težav, saj je bilo na mestu požara v ustreznem času dovolj moštva in gasilske tehnike. Določen problem je predstavljala le nezadostna opremljenost gasilcev z zaščitno opremo, kar pa ni posebnost te intervencije, saj lahko ugotavljamo, da je to problem tudi pri ostalih intervencijah po

Sloveniji. Ugotavlja se, da nima osnovne intervencijske zaščite skoraj tri četrtine slovenskih gasilcev, zato bo potrebno v prihodnosti izdelati celovit program aktivnosti, ki bodo stimulirale nakup ustrezne opreme po količini in kakovosti.

V začetku so imeli gasilci tudi težave z vodo, kar so rešili, intervencijo pa so spremljale tudi neugodne vremenske razmere.

Ob požaru je nastala velika gmotna škoda, čeprav so gasilci glede na stanje požara, storili vse potrebno. Uspeli so rešiti sosednje objekte, ki so bili v veliki nevarnosti. Ob zakasnelem ali neustreznem posredovanju gasilcev bi se požar zagotovo razširil nanje in v nadaljevanju na stanovanjske objekte v neposredni bližini. Požar je bil lokaliziran ob 21.52 uri in v celoti pogašen ob 22.40 uri. Intervencija je bila vodena dobro, operativno pripravljenost gasilcev pa je mogoče v prihodnosti še izboljšati.

7. RAZVOJ IN PERSPEKTIVE GASILSTVA V SLOVENIJI

Slovensko gasilstvo je sicer dobro razvito in primerljivo z razvitimi evropskimi državami, vendar potrebuje natančno izdelan program razvoja, ki bo zagotavljal operativno in organizacijsko dobro razvito, opremljeno in strokovno podkovano organizacijo ne glede na to, ali so enote organizirane teritorialno ali industrijsko.

V nadaljevanju podajam strateške usmeritve na posameznih področjih gasilske organizacije.

7.1. Organiziranost gasilstva

Trenutna postavka v zakonu o gasilstvu, ki opredeljuje, da je gasilstvo dejavnost humanitarne narave, je nejasna in organizaciji ne daje ustreznega statusa in olajšav, zato je potrebno gasilsko organizacijo kot humanitarno organizacijo v zakonodaji jasno opredeliti. Natančneje je treba opredeliti status društva v javnem interesu, saj zakonodaja na področju društev nima ustrezno urejenih vseh vprašanj do statusa društva, ki deluje v javnem interesu. Ta status bi moral društvu zagotavljati ustrezne olajšave (DDV, davki,...)

Za preverjanje psihofizičnih lastnosti in zdravniških pregledov je treba dokončati enotno metodologijo, ki bo poenotila kriterije zdravniških pregledov.

Pripraviti je potrebno skupna pravila gasilske službe, ki bodo zagotavljala enotno opravljanje gasilske službe tako prostovoljnih kot poklicnih gasilskih enot. Pri organiziranosti je posebej pomembno oblikovanje pokrajinskih gasilskih zvez kot pravnih oseb zasebnega prava. Predstavnike poklicnih gasilskih enot se mora vključiti v organe gasilskih zvez, na nivoju Gasilske zveze Slovenije pa se mora organizirati posebno telo za poklicne gasilce.

Delovanje gasilskih enot, ki jih je za opravljanje nalog ob nesrečah z nevarnimi snovmi in nesrečah na cestah imenovala država, mora potekati preko Gasilske Zveze Slovenije in gasilskih zvez. Zgodilo se je, da so se nekatere enote zaradi direktnega financiranja ločile od javne lokalne gasilske službe kot celote. Operativno

organiziranost gasilskih enot je treba uskladiti z merili o opremljanju in razvrščanju gasilskih enot (povzeto po Prihodnost slovenskega gasilstva, 2000: 3).

7.2. Usposabljanje

Z izgradnjo ICZR Republike Slovenije so bili zagotovljeni materialni pogoji za usposabljanje prostovoljnih in poklicnih gasilcev. Ob tem je potrebno poudariti, da poligon za izvajanje praktičnih vaj gasilcev še vedno ne zadovoljuje vseh potreb za ponazarjanje dejanskih aktivnosti gasilcev pri izvajanju nalog gašenja in reševanja v primeru požara in drugih nesreč. Kadrovsko je potrebno dopolniti oddelek, ki se ukvarja z organizacijo usposabljanj za poklicne gasilce in nudi pomoč pri organizaciji usposabljanj prostovoljnih gasilcev ter prevzema skrb za razvoj in izdelavo strokovnega gradiva, ki je namenjeno usposabljanju prostovoljnih in poklicnih gasilcev. Na področju usposabljanja se je zaradi vedno novih nalog in specifičnosti gasilske službe pojavila potreba po množičnem usposabljanju gasilcev.

Tako mora izobraževanje in usposabljanje gasilcev ostati še naprej prioritarna naloga gasilstva. Za izvajanje usposabljanja in izobraževanja prostovoljnega gasilstva je odgovorna GZS, za izvajanje poklicnega gasilstva pa URSZR in ICZR Ig (povzeto po Prihodnost slovenskega gasilstva, 2000: 5).

7.3. Gasilska zaščitna in reševalna oprema

Na področju opremljanja bo potrebno izdelati celovit program aktivnosti, ki bodo tako lokalne skupnosti kot same enote stimulirale za nakup ustrezne opreme po količini in kakovosti, saj se ugotavlja, da osnovne intervencijske zaščite nima skoraj tri četrtine slovenskih gasilcev. Problem so tudi gasilska vozila, saj je pri starosti vozil v vseh skupinah mogoče ugotoviti, da je treba več kot polovico gasilskih vozil v Republiki Sloveniji zamenjati v naslednjih desetih letih. Pripraviti je potrebno standarde ostale opreme po posameznih segmentih in podrobno analizirati opremljenost po posameznih sklopih. Pri nabavi zahtevnejše in večje opreme mora sodelovati tudi ustrezno višje poveljstvo. Poseben poudarek je potrebno dati opremljanju z osebnimi zaščitnimi sredstvi, ki so osnova za ustrezno operativno pripravljenost (povzeto po Prihodnost slovenskega gasilstva, 2000: 7). Ves čas je potrebno natančno spremljati dosežke na

področju gasilske zaščitne in reševalne opreme ter jih upoštevati v razvoju gasilske organizacije, saj se tehnika in tehnologija nenehno spreminjata in izboljšujeta.

7.4. Operativna organiziranost

Ker je posamezno PDG za izvajanje določenih operativnih nalog, zlasti na področju izobraževanja in urjenja običajno premajhno, je tudi za prihodnost pomembna povezava PGD v gasilske zveze. Operativno organiziranost gasilskih enot je treba uskladiti z merili o opremljanju in razvrščanju gasilskih enot. Gasilske enote, ki ne zagotavljajo minimalnih pogojev meril, ne morejo opravljati javne gasilske službe. V primerih, ko poklicne gasilske enote niso sposobne opravljati samostojnih gasilskih intervencij, jih je potrebno v skladu z merili organizirati kot poklicna jedra.

7.5. Operativno vodenje gasilskih organizacij

Problematika vodenja intervencij in analize, ki sta jih opravila poveljstvo in predsedstvo Gasilske zveze Slovenije, kažejo na nujnost izdelave programa za usposabljanje vodij intervencije. Program se uskladi s programom, ki ga izvajajo v Izobraževalnem centru na Igu, poudarek pa mora biti na vodenju intervencij, ki jih izvajajo gasilci (povzeto po Prihodnost slovenskega gasilstva, 2000: 9).

7.6. Zakonska ureditev gasilstva v Sloveniji

Omenjeno je bilo že, da je potrebno gasilsko organizacijo jasno opredeliti kot humanitarno in opredeliti status društva v javnem interesu, potrebno pa je tudi analizirati položaj industrijskega gasilstva in sprejeti ukrepe za izboljšanje stanja.

Določanje pogojev za opravljanje javne službe in zagotavljanje sredstev občin za delo enot mora potekati preko gasilske zveze; le tako je lahko zagotovljena aktivna vloga gasilskih zvez pri načrtovanju in izvajanju javne gasilske službe. V predpisih, ki bodo urejali vprašanje pokrajin, je potrebno urediti delovanje pokrajinskih gasilskih zvez in financ, ki bodo omogočale strokovno izvajanje gasilskih nalog (povzeto po Prihodnost slovenskega gasilstva, 2000: 10).

7.7. Financiranje slovenskega gasilstva

Tako kot v večini evropskih držav je tudi pri nas za financiranje osnovne dejavnosti gasilskih enot zadolžena občina oziroma lokalna skupnost. Del sredstev za financiranje zagotavlja država prek pogodb z Upravo RS za zaščito in reševanje, določena sredstva se zbirajo iz sredstev zavarovalnic¹⁰, pomemben del sredstev pa predstavlja denar prostovoljnih prispevkov občanov, donatorjev in sponzorjev, oziroma sredstva, zbrana prek gasilskih prireditev. Strateške usmeritve zahtevajo, da proračun Republike Slovenije zagotavlja določena sredstva za delovanje Gasilske zveze Slovenije, vključno z izobraževanjem in usposabljanjem ter delom pokrajinskih zvez.

Zagotoviti je potrebno sistemske vire financiranja za gasilske organizacije od ravni lokalne skupnosti do države, kar bi pomenilo velik zagon za posodobitev gasilske tehnike v Sloveniji.

7.8. Alarmiranje gasilskih enot

Zaradi pomena, ki ga ima pravočasno ukrepanje gasilske enote, mora alarmiranje gasilskih enot potekati v skladu z alarmnimi načrti in uredbo o organiziranju in delovanju sistema opazovanja, obveščanja in alarmiranja; v nekaterih primerih namreč to ne deluje. Nadaljevati je treba uvedbo tihega alarmiranja za vse višje kategorizirane enote, za enote 1. kategorije pa je ponovno potrebno uvesti znak za zvočno alarmiranje gasilskih enot s sireno, ki se po potrebi uporablja v skladu z alarmnim načrtom; v nižje kategoriziranih enotah namreč še vedno primanjkuje pozivnikov. Pojavlja pa se tudi problem nošenja pozivnikov na terenu.

Iz regijskih centrov za obveščanje je treba zagotoviti daljinsko proženje siren, s čimer bi zagotovili hitrejše reagiranje ob nesreči. Delavcem v regijskih centrih za obveščanje je treba zaradi enotnega in optimalnega zbiranja podatkov pri sprejemanju obvestila o nesreči pripraviti metodologijo (povzeto po Prihodnost slovenskega gasilstva, 2000: 12).

7.9. Gasilske intervencije

¹⁰ Po stopnji 5% od požarne premije, med prednostne naloge sodi povečanje na 7%.

Podatki o požarih kažejo na porast števila požarov v zadnjih letih. Potrebno je tekoče spremljati statistiko in ugotovitve uporabljati v vseh vejah za določanje dobrih in slabih strani sistema. Na osnovi vseh spoznanj in ugotovitev je potrebno, ob upoštevanju tujih izkušenj, zgraditi sistem zajemanja podatkov, ki bo zadovoljeval vse uporabnike v sistemu (povzeto po Prihodnost slovenskega gasilstva, 2000: 13).

7.10. Mednarodno sodelovanje

Stiki slovenskih gasilcev so se še v času, ko je bila Slovenija del Jugoslavije, razširili na sosednje kraje v Avstriji, Italiji in na Madžarskem. Veliko stikov imajo gasilske organizacije tudi na raznih prireditvah in skupnih vajah, kar izhaja iz sporazumov o sodelovanju na področju varstva pred naravnimi in civilizacijskimi nesrečami, ki so že sklenjeni z Madžarsko, Avstrijo in Hrvaško, pa tudi iz načrtov, sprejetih na podlagi listin o sodelovanju. Mednarodno sodelovanje slovenskih gasilcev je pomembno za izmenjavo izkušenj, spoznavanje orodja in opreme, nastopanje pri gašenju in reševanju, usposabljanju in načrtovanju preventivnih ukrepov, kakor tudi za zagotavljanje medsebojne pomoči. Zato ga je potrebno v prihodnosti podpirati in širiti, zlasti na znanstveno raziskovalno področje. Še naprej je potrebno s pomočjo različnih gasilskih tekmovanj, predvsem pa s sodelovanjem, dvigati raven usposobljenosti.

Pomembna strateška usmeritev je tudi nadaljnje spremljanje razvoja gasilstva, predvsem pa prilagajanje oblike organiziranosti in delovanja zahtevam in smernicam, ki jih bo pred gasilsko organizacijo postavil vstop v Evropsko unijo. Tudi v prihodnje je potrebno spremljati evropske norme in smernice ter jih v skladu z dosedanja prakso vgrajevati v nacionalne predpise (povzeto po Prihodnost slovenskega gasilstva, 2000: 14).

Kljub določenim pomanjkljivostim, ki pa so rešljive, beleži Slovenija na področju gasilstva nagel razvoj. Toda treba je poudariti, da tudi finančno-materialni pogoji razvoj prej zavirajo kot pospešujejo. Nedvomno je gasilska organizacija postala najmnogičnejša v sistemu zaščite in reševanja. GZS se je organizacijsko in operativno okrepila in razvila. Vzpostavila je kakovosten sistem izobraževanja, uspehe pa dosega tudi pri vključevanju mladine in članic.

Gasilci izvajajo vse zahtevnejše intervencije, za katere sta potrebna predvsem dobra opremljenost in ustrezno strokovno znanje. Pomembno je dejstvo, da se kakovost usposabljanj postopno zvišuje.

8. SKLEPNE UGOTOVITVE

Nevarnosti in nepredvidljivi dogodki so že od nekdanj del človekovega vsakdanjika, zato naravne nesreče niso nobena redkost. Preprečevanje naravnih nesreč in varstvo pred njimi sta pomembno povezana z razvojem in našimi možnostmi v prihodnosti, saj se za obvladovanje teh nesreč, če ni kakega izjemnega dogodka, vsako leto porabi 2 – 3 odstotke bruto domačega proizvoda.

Ker je Slovenija pokrajinsko pestra, so zanjo značilni zelo različni naravni pojavi in s tem najrazličnejše naravne nesreče, kot so potresi, plazovi, poplave, požari in druge. Za varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami je Slovenija vzpostavila sistem zaščite in reševanja, ki daje velik poudarek preventivi. V sistem so vpete različne organizacije in društva, ki delujejo vsaka na svojem področju in prispevajo s svojim delovanjem k preventivi in pomoči ob naravnih in drugih nesrečah ter nudijo prizadetim območjem in ljudem tudi dolgoročno pomoč. V Sloveniji je v organizirane dele sistema varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami vključenih okoli 110.000 ali 5,5% vseh prebivalcev Slovenije, od tega 55.000 v različne reševalne skupine društev in drugih nevladnih organizacij, 46.000 v enote in službe Civilne zaščite, 6.000 pa se jih z zaščito in reševanjem ukvarja poklicno v različnih javnih reševalnih službah.

Človekoljubne organizacije so pomemben del socialnih mrež, v katerih ljudje iščejo oporo in pomoč pri obvladovanju razmer ob naravnih in drugih nesrečah. Gorska reševalna služba, Jamarska reševalna služba, Podvodne reševalne službe, kinologi, Rdeči križ, Slovenska karitas, Civilna zaščita, radioamaterji in drugi, so službe, ki so v Sloveniji potrebne, so zelo razvite in učinkovite. Predstavljajo sistem modernih, med seboj povezanih reševalnih služb. Glede na svojo organizacijsko razvejanost, delovanje, usposobljeno članstvo in druge pogoje bistveno prispevajo k obvladovanju izrednih razmer ob naravnih in drugih množičnih nesrečah. Organizacije in društva v sistemu zaščite in reševanja se povezujejo z drugimi podobnimi organizacijami in društvi v drugih državah, sodelujejo z njimi in si izmenjujejo izkušnje, ki so na področju zaščite in reševanja še posebej dragocene. To sodelovanje ima velik pomen,

saj bi bila v primeru večje naravne ali druge nesreče pomoč sosednjih in drugih držav zelo pomembna, upoštevati pa moramo tudi dejstvo, da nesreče ne poznajo meja in prizadenejo lahko tudi več držav hkrati.

Gasilska organizacija ima na Slovenskem 133-letno tradicijo. Do prve svetovne vojne so se gasilci ukvarjali predvsem z gašenjem požarov in reševanjem ob poplavah, med prvo svetovno vojno pa se je njihovo delovanje razširilo tudi na področje sanitete. Ljudje se v gasilska društva niso združevali zgolj z namenom, da bi skupaj učinkoviteje preprečevali in gasili požare. Ta društva so jim pomenila veliko več. V njih so ob požaru, in tudi ob vseh drugih nesrečah, iskali in našli socialno oporo in pomoč pri obnovi domov, skratka vse najnujnejše, kar so potrebovali za preživetje. Povezanost ljudi v teh društvih in pomen njihovega delovanja sta se na svojevrsten način izražala tudi na kulturnem področju.

Slovensko gasilstvo se je v dosedanem obdobju razvilo v najširšo, dobro organizirano strokovno in visoko motivirano reševalno službo, ki ni namenjena le izvajanju požarnih intervencij, temveč tudi opravljanju splošnih reševalnih nalog ob naravnih in drugih nesrečah. Slovensko gasilstvo predstavlja glede na svojo množičnost, organiziranost in usposobljenost ter učinkovitost enega izmed temeljev sistema zaščite, reševanja in pomoči ob naravnih in drugih nesrečah, brez katerega si sistema zaščite in reševanja ni mogoče predstavljati.

Gasilci danes opravljajo vse več nalog, od gašenja požarov, do posredovanja pri eksplozijah, tehničnih nesrečah, nesrečah v cestnem in železniškem prometu, nesrečah v jamah, na vodi in v vodi, nesrečah z nevarnimi snovmi in pri drugih nesrečah. Ugotovimo lahko, da so imeli gasilci v letu 2000 samo zaradi požarov 5.171 intervencij, vseh drugih še 3.524, s cisternami pa so prepeljali 104.244 kubičnih metrov pitne vode.

Vse te številne intervencije, ki jih opravijo gasilci, nam kažejo resnično učinkovitost in nujnost obstoja gasilske organizacije. Tudi študija praktičnega primera v nalogi potrjuje, da bi v primeru, če gasilci ne bi posredovali, lahko prišlo do težkih posledic. Ob zakasnelem ali neustreznem posredovanju gasilcev bi se požar zagotovo razširil na sosednje objekte in v nadaljevanju na stanovanjske objekte v neposredni bližini. Iz primera pa je razvidno tudi to, da predstavlja določen problem nezadostna opremljenost gasilcev z zaščitno opremo, kar lahko ugotavljamo tudi pri ostalih intervencijah po Sloveniji. Analize kažejo, da nima osnovne zaščite skoraj tri četrtine

slovenskih gasilcev, zato bo potrebno v prihodnosti izdelati program aktivnosti, ki bodo stimulirale nakup ustrezne opreme po količini in kakovosti.

Slovensko gasilstvo je sicer dobro razvito in primerljivo z razvitimi evropskimi državami, vendar potrebuje natančno izdelan program razvoja, ki bo zagotavljal operativno in organizacijsko boljše razvito, opremljeno in strokovno boljše podkovano organizacijo. Zaradi razvoja tehnologije in tehnike postajajo naloge zahtevne in zapletene, še posebej v smislu usposabljanja gasilcev za uporabo določenih naprav in sredstev. Razvoj in vsebina nalog narekujeta zahtevnejše in vse bolj strokovno usposabljanje gasilcev. Nenehno je potrebno natančno spremljati dosežke na področju gasilske opreme in tehnike ter se prilagajati novostim, kajti le na ta način lahko zagotovimo strokovno, kvalitetno in pravočasno reševanje.

Pomembna strateška usmeritev je tudi nadaljnje spremljanje razvoja gasilstva, predvsem pa prilagajanje oblike organiziranosti in delovanja zahtevam in smernicam, ki jih bo pred gasilsko organizacijo postavil vstop Slovenije v Evropsko unijo. Tudi v prihodnje je potrebno spremljati evropske norme in smernice ter jih v skladu z dosedanja prakso vgrajevati v nacionalne predpise.

9. SEZNAM SHEM GRAFOV IN TABEL

1. Shema 2.1: Glavne naloge sistema zaščite in reševanja	12
2. Shema 3.1: Nacionalna organiziranost Rdečega križa	16
3. Shema 3.2: Organizacija Slovenske karitas	17
4. Shema 3.3: Vodstvo GRSS	18
5. Shema 3.4: Struktura jamarske reševalne službe	20
6. Shema 3.5: Struktura Slovenske potapljaške zveze	22
7. Shema 5.1: Organi Gasilske zveze Slovenije	40
8. Shema 5.2: Vodenje na operativnem področju	43
9. Graf 5.1: Požarna statistika	44
10. Graf 5.2: Gasilske intervencije v letu 2000	45
11. Tabela 6.1: Alarmiranje in aktiviranje gasilskih enot	51
12. Tabela 6.2: Nastop enot	52

10. LITERATURA

1. Bogataj, Miran (1997): Tudi odpravljanje posledic nesreč naj bo usmerjeno v preventivo. *Ujma, revija za vprašanja varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami*, 11, str. 5-6.
2. Božič, Branko (1968): *Razvoj gasilstva na Slovenskem*. Gasilska zveza Slovenije, Ljubljana.
3. Božič, Branko (1988): *Gasilstvo na Slovenskem do leta 1941*. Gasilska zveza Slovenije, Ljubljana.
4. Božič, Branko (1998): *Gasilstvo na Slovenskem do leta 1963*. Gasilska zveza Slovenije, Ljubljana.
5. Božič, Branko (1999): *Po poti 130-letnega razvoja gasilstva na Slovenskem. (1869 – 1999)*. Gasilska zveza Slovenije, Ljubljana.
6. (1998) *Geografski atlas Slovenije*, DZS, Ljubljana.
7. Grizold, Anton (1998): *Javnost o organiziranju in upravljanju nacionalne varnosti Slovenije*. V: Grizold Anton (ur.): *Perspektive sodobne varnosti: Iz obramboslovnih raziskav II*. Fakulteta za družbene vede, Ljubljana, 100-133.
8. Habjan, Vladimir (2001): *Doseči prepoznavnost planinske organizacije*. *Planinski vestnik*, 101, 9, str. 371–74.
9. Kotnik-Dvojmoč, Igor (2000/2001): *Varnostna tveganja in grožnje v sodobnem svetu*. *Ujma, revija za vprašanja varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami*, 12, str. 215-223.
10. Kunšič, Mirko (1999): *GRS brez meja*. *Planinski vestnik*, 99,6, str. 261-62.
11. (1998) *Leksikon Cankarjeve založbe*. Dopolnjena 3. Izdaja. Cankarjeva založba, Ljubljana.
12. Malešič, Marjan (1999): *Slovenska javnost o varstvu pred nesrečami*. *Ujma, revija za vprašanja varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami*, 9, str. 343-349.

13. (2001) Naravne in druge nesreče v Republiki Sloveniji v letu 2000. Ministrstvo za obrambo, URSZR, Ljubljana.
14. (1999) Novi predpisi o požarnem varstvu in gasilstvu, GZS, Ljubljana.
15. (2000) Občni zbor Škofijske karitas Ljubljana, 4. marec 2000: Poročilo o delu Škofijske karitas Ljubljana v letu 1999. Škofijska karitas Ljubljana.
16. (2001) Občni zbor Škofijske karitas Ljubljana, 24. februar 2001: Poročilo o delu Škofijske karitas Ljubljana v letu 2000. Škofijska karitas Ljubljana.
17. (2002) Občni zbor Škofijske karitas Ljubljana, 2. marec 2002: Poročilo o delu Škofijske karitas v letu 2001. Škofijska karitas Ljubljana.
18. (1993) Organizacijska zasnova sistema zaščite in reševanja v Republiki Sloveniji. Ministrstvo za obrambo, Republiška uprava za zaščito in reševanje, Ljubljana.
19. Petrovič, Janez (1997): Program izobraževanja in usposabljanja s področja varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami za leto 1998. RS, Ministrstvo za obrambo, Uprava Republike Slovenije za zaščito in reševanje, Izobraževalni center za zaščito in reševanje.
20. Pograjc, Marko (1998): Priročnik za gasilca. GZS, Ljubljana.
21. Pograjc, Marko (1999): Na slovensko gasilstvo smo upravičeno ponosni. Gasilec, glasilo gasilskih organizacij, 7-8, str. 225-226.
22. Pograjc, Marko (2001): Deset let samostojne Republike Slovenije. Gasilec, glasilo gasilskih organizacij, 6, str. 189.
23. (1998) Poročilo o intervenciji ob požaru ali eksploziji. PGD Dolenje Jezero.
24. (2000) Prihodnost slovenskega gasilstva, raziskovalna naloga. Gasilska zveza Slovenije, Ljubljana.
25. (1998) Prvo poročilo o izrednem dogodku. Uprava za obrambo Postojna, ReCo Postojna.
26. Škerbinek, Danilo (2001): 80-letnica častnega načelnika GRS. Planinski vestnik, 101, 2, str. 58-61.
27. Štefe, Janko (1972): Kronika ob 90-letnici prostovoljnega gasilskega društva Kranj. V: Božič Branko (ur.): Letopis Slovenskega gasilskega muzeja. Gasilska zveza Slovenije, Ljubljana.
28. Ušeničnik, Bojan (2000/2001): Globalizacija tveganj in globalna varnost. Ujma, revija za vprašanja varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami, 12, str. 7-8.
29. Ušeničnik, Bojan (1998): Slovensko gasilstvo ob prehodu v novo tisočletje. Ujma, revija za vprašanja varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami, 12, str. 163-174.

30. Ušeničnik, Bojan (1995). Varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami do leta 2000. Ujma, revija za vprašanja varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami, 9, str. 172-176.
31. Ušeničnik, Bojan (1997): Vloga in pomen človekoljubnih organizacij pri odpravljanju posledic naravnih in drugih nesreč. Ujma, revija za vprašanja varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami, 11, str. 209-212.
32. (1997) Veliki splošni leksikon: v osmih knjigah, 2. Knjiga. Državna založba Slovenije, Ljubljana.

Primarna vira:

1. Postava od 15. septembra 1881, s katero se izdaje za vojvodino Kranjsko brez Ljubljane red o požarne policiji in o gasilnih stražah.
2. Zakon o organizaciji gasilstva v Kraljevini Jugoslaviji, 15. julij 1933.

Pravni viri:

1. Navodilo za obveščanje o naravnih in drugih nesrečah, Uradni list RS, št. 54/97.
2. Pravilnik o kriterijih za podelitev statusa društva, ki deluje v javnem interesu na področju obrambe ter varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami, Uradni list RS, št. 11/97.
3. Uredba o organizaciji in delovanju sistema opazovanja, obveščanja in alarmiranja, Uradni list RS, št. 45/97.
4. Uredba o organiziranju, opremljanju in usposabljanju sil za zaščito, reševanje in pomoč, Uradni list RS, št. 22/99.
5. Uredba o varstvu pred požarom v naravnem okolju, Uradni list RS, št. 71/93.
6. (1992) Ustava Republike Slovenije, Uradni list RS. Cankarjeva založba, Ljubljana.
7. Zakon o društvih, Uradni list RS, št. 60/95.
8. Zakon o gasilstvu, Uradni list RS, št. 71/93.
9. Zakon o varstvu pred naravnimi in drugimi nesrečami, Uradni list RS, št. 64/94.
10. Zakon o varstvu pred požarom, Uradni list RS, št. 71/93.
11. Zakon o vojaški dolžnosti, Uradni list RS, št. 18/91.

Medmrežje:

1. Association of Radio Amateurs of Slovenia, <http://www.hamradio.si/zrs.html> (8.4.2002).

2. Civilno služenje v zavodu, <http://kalliope.fe.uni-lj.si/zgrs-sezana/cs/zavod-cs.html> (25.4.2002).
3. Demšar, Franci (2000): Informacija o delu Gorske reševalne službe v letu 1999, <http://www.planid.org/GRS/grs`00.htm> (15.4.2002).
4. Društvo vodnikov reševalnih psov Slovenije, <http://members.tripod.com/dvrps/> (20.3.2002).
5. Gasilstvo v Republiki Sloveniji, <http://www.gasilska-zveza.si/pred/predstavitev.htm> (23.11.2001).
6. Gorska reševalna služba Slovenije, <http://www.pzs.si/grs/> (18.3.2002).
7. Jamarska reševalna služba, <http://www.jamarska-zveza.si/jrs/index.html> (16.3.2002).
8. Jamarska reševalna služba – aktiviranje ob nesrečah, <http://www.jamarska-zveza.si/jrs/aktiviranje.html> (16.3.2002).
9. Jamarska reševalna služba – organiziranost, <http://www.jamarska-zveza.si/jrs/organiziranost.html> (16.3.2002).
10. Jamarska zveza Slovenije: Pravilnik jamarske reševalne službe pri jamarski zvezi Slovenije, <http://www.jamarska-zveza.si/pravilnik-jrs.html> (16.3.2002).
11. JRS – reševalci, http://www.jamarska-zveza.si/jrs_reševalci.htm (16.3.2002).
12. Karitas – Slovenska karitas: nadomestno civilno služenje vojaškegaroka v Slovenski karitas, http://www.karitas.si/civilno_sluzenje.htm (15.3.2002).
13. Karitas – Slovenska karitas: predstavitev, <http://www.karitas.si/predstavitev.htm> (15.3.2002).
14. Malešič, Marjan (1999): Varstvo pred nesrečami na pragu novega tisočletja, http://www.mo-rs.si/urszr/slo_iso/ujma/1999/article-31.html (21.10.2000).
15. Mikolič, Vera, Pelc, Rok (2002): Reševalni psi, http://www.kin-društvo-krim.si/Reševalni_psi/body_reševalni_psi.html (20.4.2002).
16. Nesreče, <http://www.pzs.si/grs/Nesreče.htm> (15.4.2002).
17. Organiziranost Gorske reševalne službe, <http://www.pzs.si/grs/organiziranost.htm> (15.4.2002).
18. Osnovni podatki o SPZ, http://www.spz.si/Spz/kontaktne_informacije.htm (27.3.2002).
19. Polajnar, Dušan (2000): Gorska reševalna služba Slovenije v letu 1999, <http://www.planid.org/GRS/grs`00.htm> (15.4.2002).

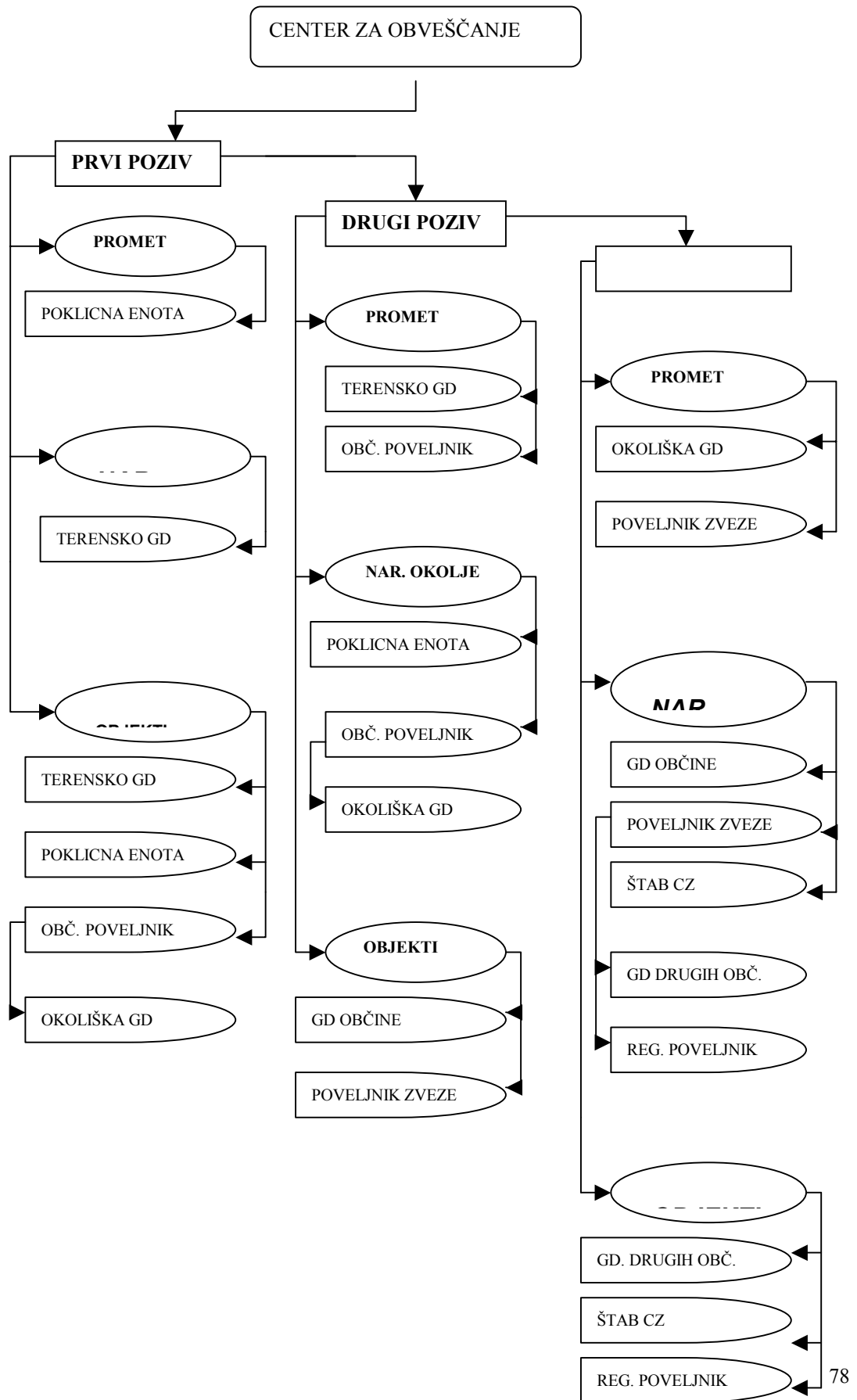
20. Požarna statistika, http://www.gasilska-zveza.si/son/pozar_statistika.htm (14.3.2002).
21. Predstavitev KZS, <http://www.kinološka-zveza.si/osnovni.htm> (20.3.2002).
22. Pripravljenost, http://www.mo-rs.si/urszr/slo_iso/spripravljenost_sile.htm (7.12.2001).
23. Program dela GZS na strokovno operativnem področju za leto 2002, http://www.gasilska-zveza.si/Son/Program%20dela/son_2002.htm (14.3.2002).
24. Prostovoljci na dveh in štirih nogah, <http://wwwmojpes.com/članki/temameseca4.html> (22.4.2002).
25. Rdeči križ Slovenije: mednarodna dejavnost, http://www2arnes.si/~ljrksl/html_slo/mednardejavnost.html (14.3.2002).
26. Rdeči križ Slovenije: naše delo, http://www2arnes.si/~ljrksl/html_slo/poslanstvo.html (14.3.2002).
27. Rdeči križ Slovenije: osnovni podatki, http://www2arnes.si/~ljrksl/html_slo/osnovnipodatki.html (14.3.2002).
28. Rdeči križ Slovenije: zgodovina, http://www2arnes.si/~ljrksl/html_slo/zgodovina.html (4.3.2002).
29. Rutka NET – Odnosi z javnostmi, <http://pr.rutka.net/> (28.3.2002).
30. Rutka NET – Odnosi z javnostmi – Kaj je ZTS, <http://pr.rutka.net/zgodovina.php> (8.4.2002).
31. SkavtNET – Kažipot in novice, <http://zskss.skavt.net/> (8.4.2002).
32. Smernice za občne zборе PGD, PIGD in GZ, <http://www.gasilska-zveza.si/Akt/smernice.htm> (14.3.2002).
33. Struktura SPZ, <http://www.spz.si/Spz/struktura.htm> (27.3.2002).
34. URSZR – Izobraževalni center Ig, http://www.mors.si/urszr/slo_win/spredstavitev_ig.htm (25.4.2002).
35. Varstvo pred požari v naravnem okolju, <http://www.gov.si/svo/usklajeno-sonaravno/narava-okolje/vsebina/181.htm> (23.4.2002).
36. Zakonodaja, http://www.mo-rs.si/urszr/slo_iso/szakonodaja.htm (7.12.2001).
37. Zavod, <http://kalliope.feuni-lj.si/zgrs-sezana/zavod/index.html> (25.4.2002).
38. Združenje slovenskih katoliških skavtinj in skavtov – uvodne besede, <http://zskss.skavt.net/slo/predstavitev/uvod.htm> (28.3.2002).
39. Zgodovina gasilstva na Slovenskem, <http://www.gasilska-zveza.si/Zgo/zg.htm> (30.11.2001).

40. Zgodovina gasilstva na Slovenskem: Gasilstvo med in po NOB, <http://www.gasilska-zveza.si/Zgo/zgb.htm> (3.5.2002).
41. Zgodovina gasilstva na Slovenskem: Gasilstvo v Kraljevini SHS – Jugoslaviji, <http://www.gasilska-zveza.si/Zgo/zgb.htm> (3.5.2002).
42. Zgodovina gasilstva na Slovenskem: Razvoj požarne obrambe v obdobju Avstro-Ogrske in do 1. svetovne vojne, <http://www.gasilska-zveza.si/Zgo/zga.htm> (3.5.2002).
43. Zgodovina radioamaterstva, IARU, ZRS, <http://lea.hamradio.si/izpiti/vp/node1.html-12> (8.4.2002).
44. Zgodovina SPZ, <http://www.spz.si/Spz/zgodovina.htm> (27.3.2002).
45. ZGRS Sežana, <http://kalliope.fe.uni-lj.si/zgrs-sezana/> (25.4.2002).
46. ZRS – Zveza Radioamaterjev Slovenije, <http://www.hamradio.si/statut.html> (8.4.2002).
47. ZRS – Zveza Radioamaterjev Slovenije, Kodeks ARON, <http://www.hamradio.si/aron.html> (20.5.2002).
48. Zveza tabornikov Slovenije, <http://www.zts.org/> (28.3.2002).

Razgovori:

- gospod Bogdan Urbar, poveljnik Civilne zaščite občine Cerknica, podžupan občine Cerknica,
- gospa Marinka Cempre Turk, podpredsednica Gasilske zveze Slovenije,
- gospod Marko Nared, S57GON, mentor radiokluba S51BEG in S59DMB,
- gospod Slavko Kebe, poveljnik PGD Dolenje Jezero.

Priloga A: Navodilo o obveščanju organov in organizacij v primeru požara ali drugega dogodka

Priloga B: Zasnova predloga organiziranosti gasilstva in operativnega vodenja v RS

